

Diagnoza stanu ekonomii społecznej w powiecie bartoszyckim

Diagnoza wykonana została przez pracowników Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie na zlecenie Ośrodka Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej, w ramach projektu *Inkubatory Przedsiębiorczości Społecznej 2* współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki
Priorytet: VII Promocja Integracji Społecznej
Działanie: 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej
Poddziałanie: 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej

Czas badania: maj-czerwiec 2013

Redaktor raportu
dr Monika Grochalska

Praca wolontariacka
dr Majka Łojko

Spis treści

STRESZCZENIE	3
WSTĘP	3
Czym jest ekonomia społeczna?	3
Rozdział I. Charakterystyka społeczno-gospodarcza powiatu bartoszyckiego.....	5
1.1 Ogólna charakterystyka powiatu	5
1.2 Przedsiębiorczość	7
1.2.1. Rynek pracy i bezrobocie	9
1.2.2 Ważniejsze zakłady pracy	11
Rozdział II. Metodologia badań	13
2.1 Cel i przedmiot badań	13
2.2 Problemy badawcze.....	14
2.3 Zastosowane metody badawcze	15
Rozdział III. Wyniki badań.....	17
3.1 Analiza dokumentów strategicznych powiatu bartoszyckiego	17
3.2 Raport z badania fokusowego	22
3.3 Analiza badań ankietowych	31
Wnioski i rekomendacje	52
Największe bariery rozwoju ekonomii społecznej w powiecie bartoszyckim	57
Bibliografia	58
Spis tabel i wykresów	60
ANEKS METODOLOGICZNY	61
Załącznik 1	61
Załącznik 2	63
Załącznik 3	68

STRESZCZENIE

Prezentowany raport pt.: *Diagnoza stanu ekonomii społecznej w powiecie bartoszyckim*, stanowi część składową szeroko zakrojonych działań projektowych pod nazwą *Inkubatory Przedsiębiorczości Społecznej* współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki Priorytet: VII Promocja Integracji Społecznej Działanie: 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie: 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej. Diagnoza zawiera opis stanu wyjściowego powiatu w obszarze ekonomii społecznej, jest częścią działań merytorycznych i ma pełnić rolę podstawy oraz punktu odniesienia dla dalszych działań zmierzających do realizacji rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w badanym powiecie.

WSTĘP

Czym jest ekonomia społeczna?

Pojęcie ekonomii społecznej jest nowe, różnorodnie rozumiane i charakteryzowane. Na potrzeby niniejszego raportu a także z punktu widzenia prowadzonych badań diagnostycznych warto opisać najważniejsze elementy tego pojęcia.

Ekonomia społeczna jest kategorią złożoną, łączącą zarówno ekonomiczne jak i społeczne aspekty aktywności obywatelskiej. Jej miejsce i rolę w społeczeństwie wyznacza specyficzny rodzaj przedsiębiorczości i zaradności społecznej wynikający przede wszystkim z inicjatywy obywatelskiej¹.

Ekonomia społeczna jest systemem działań, polegających na osiągnięciu celów społecznych metodami gospodarczymi. Inne określenia stosowane zamiennie z pojęciem ekonomii społecznej to: ekonomia solidarności, ekonomia obywatelska, gospodarka społeczna, czy przedsiębiorczość społeczna.

Ponieważ definicja ekonomii społecznej jest bardzo szeroka, można ją opisać poprzez instytucje, czyli tzw. przedsiębiorstwa społeczne. Według pracowników europejskiej sieci badawczej EMES (European Research Network) za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie zwiększanie dochodu udziałowców czy też właścicieli.

¹A. Leszkiewicz, *Miejsce przedsiębiorstw społecznych w strategiach rozwoju gospodarczego*, [w:] Wspieranie ekonomii społecznej, red. J. Hausner, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2008, s. 22.

Przedsiębiorstwa społeczne mogą pełnić bardzo różnorodne funkcje. Należy jednak podkreślić, że ze względu na ciągle jeszcze małą skalę ekonomii społecznej w Polsce, wiele z opisanych obszarów dopiero czeka na rozwinięcie. Do funkcji tych należą: integracja społeczna i działalność na rynku pracy, dostarczanie usług publicznych, usługi o charakterze wzajemnym, usługi na otwartym rynku, dostarczanie dóbr publicznych i rozwój wspólnot lokalnych, działalność handlowa i produkcyjna².

Przedsiębiorstwa społeczne pełnią, oprócz już nadmienionych, szereg funkcji, które można sprowadzić do wspólnego mianownika, nazywając je celami ukierunkowanymi na rozwój kapitału społecznego społeczności lokalnych oraz samych instytucji ekonomii społecznej³

Pojęcie ekonomii społecznej według Komisji Unii Europejskiej odpowiedzialnej za sprawę „ekonomii społecznej” dotyczy pięciu zasadniczych typów organizacji: spółdzielni, towarzystw opartych na zasadach wzajemności, stowarzyszeń, fundacji i przedsiębiorstw społecznych.

Zdaniem P. Sułastowicza funkcje ekonomii społecznej to:

1. Ekonomia społeczna jako *jobmachine* – jest to spojrzenie z perspektywy polityki zatrudnienia i rynku pracy – od ekonomii społecznej oczekuje się nowych miejsc pracy, szczególnie adresowanych do ludzi którym grozi marginalizacja, oczekuje się również usług w zakresie zawodowego szkolenia itp.
2. Ekonomia społeczna jako kompensacja *zawodności rynku pracy i państwa socjalnego* – jest to spojrzenie głównie z perspektywy polityki społecznej, która jest odpowiedzialna za dostarczanie usług socjalnych dla jednostek i zbiorowości zwłaszcza tam gdzie sektor prywatny, czy publiczny nie jest w stanie zaspokoić rosnących potrzeb społecznych.
3. Ekonomia społeczna jako *producent* kapitału społecznego – jest to przede wszystkim perspektywa polityki integracji społecznej ale również dla etnicznego spojrzenia na ekonomię społeczną – zadaniem ekonomii społecznej jest również *pomnażanie* kapitału społecznego.

² www.ekonomiaspoleczna.pl (11.04.2013 r.).

³ M. Jelonek, *Teorie socjologiczne a ekonomia społeczna*; [w:] Wokół ekonomii społecznej, red. M. Frączek, J. Hausner, S. Mazur, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2012, s. 63.

4. Ekonomia społeczna jako *szkoła demokratyzacji* – z perspektywy procesu demokratyzacji oczekuje się od ekonomii społecznej wciągania jednostek i grup społecznych w proces politycznych decyzji⁴.

Przedmiotem badań i doświadczeń jest fakt jak dalece ekonomia społeczna jest w stanie spełniać te oczekiwania. Należy jednak zdawać sobie sprawę, że realizacja pewnych funkcji może eliminować inne. Najbardziej widoczne jest to w wypadku funkcji z perspektywy polityki zatrudnienia i rynku pracy, a funkcji pomnażania alternatywnego kapitału społecznego.⁵ Podmioty ekonomii społecznej, zaspokajając potrzeby swoich członków lub podopiecznych, często wykonują zadania, z których ani państwo, ani inne podmioty gospodarcze nie wywiązują się w sposób wystarczająco skuteczny.

Rozdział I

Charakterystyka społeczno-gospodarcza powiatu bartoszyckiego

1.1 Ogólna charakterystyka powiatu

Powiat bartoszycki jest położony w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego, utworzony w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej. Jego siedzibą jest miasto Bartoszyce. Jest on siódmym, co do wielkości powiatem województwa warmińsko-mazurskiego. Powiat bartoszycki zajmuje powierzchnię 1307 km². Przez teren powiatu przebiega międzynarodowa trasa komunikacyjna Warszawa-Olsztyn-Kaliningrad (Królewiec) na głównym szlaku dojazdowym do nowoczesnego osobowo-towarowego międzynarodowego przejścia granicznego z Rosją w Bezledach.

W skład powiatu wchodzi:

- gminy miejskie: Bartoszyce, Górowo Iławeckie
- gminy miejsko-wiejskie: Bisztynek, Sępól
- gminy wiejskie: Bartoszyce, Górowo Iławeckie
- miasta: Bartoszyce, Górowo Iławeckie, Bisztynek, Sępól

⁴ P. Sałustowicz, *Pojęcie, koncepcje i funkcje ekonomii społecznej*; [w:] Ekonomia społeczna. Perspektywa rynku pracy i pomocy społecznej, red. J. Staręga-Piasek, Instytut Rozwoju Służb Społecznych. Warszawa 2007, s. 38.

⁵Tamże, s. 39.

Prawie 65% powierzchni powiatu zajmują obszary wiejskie. Na obszarze powiatu znajduje się 127 sołectw. Prawie 50% mieszkańców zamieszkuje w miastach⁶.

Powiat bartoszycki jest położony w pasie 5 powiatów województwa najdalej wysuniętych na północ, graniczących z obwodem kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej. Na jego terenie funkcjonuje przejście graniczne w Bezledach, które do końca 2010 roku było największym przejściem granicznym. Położenie przygraniczne, a szczególnie istnienie międzynarodowego drogowego przejścia granicznego, jest jednak nadal pewnym atutem i czynnikiem aktywizacji rynku pracy. Powiat bartoszycki, jako całość, jest regionem typowo rolniczym o niskim stopniu uprzemysłowienia. Powiat graniczy z czterema powiatami województwa: braniewskim, kętrzyńskim, lidzbarskim i olsztyńskim, zajmując w tej grupie trzecie miejsce pod względem powierzchni i liczby ludności⁷.

Ludność

Powiat bartoszycki zamieszkuje około 62 tys. mieszkańców, w związku z czym zalicza się go do jednego z bardziej zaludnionych obszarów województwa warmińsko-mazurskiego.

Na 1 km² przypada w powiecie 47 osób, co daje 9 lokatę w województwie wśród powiatów ziemskich. Na 100 mężczyzn w powiecie przypada 105 kobiet⁸. Liczba mieszkańców powiatu bartoszyckiego według faktycznego miejsca zamieszkania jest mniejsza od wielkości liczonej wg miejsca zameldowania przez o ok. 1,5%. Jedynie w gminie miejskiej zauważono różnicę dodatnią między tymi wskaźnikami. Sytuacja ta spowodowana jest głównie czynnikami ekonomicznymi (wyjazdy poza granice powiatu w poszukiwaniu pracy) oraz edukacyjnymi (chęć kontynuowania nauki na wyższych etapach kształcenia)⁹. Duży wpływ na liczbę ludności w powiecie bartoszyckim ma ujemnie saldo migracji. Osoby decydujące się na migracje czynią to w większości z przyczyn ekonomicznych. Powiat bartoszycki statystycznie traci rocznie ok. 289 mieszkańców¹⁰.

⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bartoszyckim na lata 2007-2015, s. 4.

⁷ Analiza potrzeb lokalnego rynku pracy w powiecie bartoszycki. Raport końcowy, Olsztyńska Szkoła Biznesu, Olsztyn 2011, s. 16.

⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bartoszyckim na lata 2007-2015, s. 5.

⁹ Tamże, s. 8.

¹⁰ http://wrota.warmia.mazury.pl/powiat_bartoszycki/Dane-statystyczne.html (plik pobrano dn.14.05.2013).

Tabela 1. Wybrane dane statystyczne powiatu bartoszyckiego za rok 2011

	Powiat	Gmina
Ludność	61038	11116
W tym kobiety:	31147	5478
Przyrost naturalny	-28	28
Zgony	609	96
Ludność w wieku:		
- przedprodukcyjnym	11536	2360
- produkcyjnym	39983	7267
poprodukcyjnym	9519	1489
Pracujący ¹¹	8348	934
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	16,7	19,4
Bezrobotni zarejestrowani	6697	1409
W tym kobiety w %:	52,9	52,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie 2012

1.2 Przedsiębiorczość

W końcu czerwca 2011 roku w Rejestrze Gospodarki Narodowej REGON na obszarze powiatu bartoszyckiego było zarejestrowanych 3 856 podmiotów, z czego 2 190 działające na obszarze gmin. Poniższa tabela ilustruje szczegółowy rozkład podmiotów.

Tabela 2. Podmioty Gospodarki Narodowej w rejestrze REGON stan na 2011 r.

	Powiat	Gmina
Podmioty gospodarki narodowej ogółem.....	3856	2190
W tym w sektorze rolniczym.....	209	47
Przemysłowym.....	309	153
Budowlanym.....	438	217

¹¹Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Podmioty gospodarki narodowej Na 10 tys. ludności	632	882
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności	444	644

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie 2012

Pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów powiat uplasował się na 18 miejscu wśród 21 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego. Aktywność gospodarcza, wyrażona liczbą podmiotów w relacji do liczby mieszkańców jest najniższa wśród powiatów województwa. W 2011 r. w przeliczeniu na 10 tys. ludności w powiecie bartoszyckim przypadało 632 zarejestrowanych podmiotów i 882 w gminach. Podobnie, 444 osoby fizyczne na 10 tys. ludności powiatu i 644 w skali poszczególnych gmin.

Zdecydowana większość podmiotów ma swoje siedziby na terenach miast. Na obszarze Bartoszyce zarejestrowanych w 2009 r. było 2 181 podmiotów, Górowa Iławeckiego – 349 podmiotów, Bisztynka – 141 podmiotów i Sępólna także 141 podmiotów. Łącznie stanowiło to 75,6% ogółu zarejestrowanych działalności w powiecie. W ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów 93,7% stanowią mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób. Jednostki o liczbie zatrudnionych w przedziale 10-49 osób stanowiły w 2009 r. 5,7%; w przedziale 50-249 osób 0,7%, a 4 podmioty klasyfikowały się w przedziale 250-999 pracujących. Na przestrzeni omawianego okresu wzrastała aktywność gospodarcza ludności, wyrażająca się zarówno wzrostem liczby nowo rejestrowanych podmiotów, jak też podmiotów wyrejestrowanych. Saldo zmian było dodatnie, we wszystkich latach liczba jednostek powstających była wyższa niż liczba jednostek wycofywanych z rejestru.

Największa liczba zarejestrowanych podmiotów (1 020 firm) dotyczyła w 2009 r. sekcji G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego (27,3% ogólnej liczby). Były to firmy zaliczające się w całości do sektora prywatnego. Kolejną sekcją była sekcja K – obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej; przy łącznej liczbie 622 podmiotów, 49 reprezentowało sektor publiczny. Trzecią pod względem znaczenia w rejestrze sekcją jest sekcja F – budownictwo. W zakresie tej działalności odnotowano jedną firmę w sektorze publicznym i 372 podmioty prywatne. W sekcji O – działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna pozostała w rejestrze REGON figurowały w 2009 r. 333 firmy (15 z sektora publicznego), natomiast w przetwórstwie przemysłowym (D) 279 podmiotów, w tym 3 podmioty z sektora publicznego.

Sektor publiczny tworzą głównie podmioty określone jako państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze (121 podmiotów) oraz 12 podmiotów mających status spółek prawa handlowego. W sektorze prywatnym 74,3% podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na terenie powiatu zarejestrowanych jest 147 spółek handlowych z kapitałem krajowym, 42 spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, 27 spółdzielni i 4 fundacje¹².

1.2.1. Rynek pracy i bezrobocie

Powiat od lat notuje jeden z najwyższych wskaźników stopy bezrobocia w kraju wahający się pomiędzy 29% a 34%¹³. Ma to w dużej mierze swe uwarunkowania historyczne, po części wynika jednak z braku jasno określonych priorytetów rozwoju, zakłóconego przez okres transformacji i urynkowanie gospodarki, jak też pasywnych postaw znacznej części społeczeństwa, które od lat nie może odnaleźć się w nowej rzeczywistości gospodarczej i społecznej. Zbiorowość ta rekrutuje się zarówno z byłych pracowników PGR i ich rodzin, jak też byłych pracowników zlikwidowanych stosunkowo dużych i znanych zakładów pracy branży odzieżowej i budowlanej. Od tego momentu na terenie powiatu nie powstały żadne znaczące przedsiębiorstwa, oferujące miejsca pracy. Likwidacja szeregu zakładów miała również znaczący wkład w powstanie zjawiska bezrobocia, jak likwidacja PGR-ów¹⁴.

Obecnie powiat bartoszycki zajmuje czołowe miejsca pod względem stopy bezrobocia w rankingu powiatów. Świadczy o tym wysoka stopa bezrobocia. Na koniec marca 2013r liczba bezrobotnych zarejestrowanych w bartoszyckim urzędzie pracy wyniosła 6,7 tys. osób natomiast stopa bezrobocia wyniosła 30,1%¹⁵.

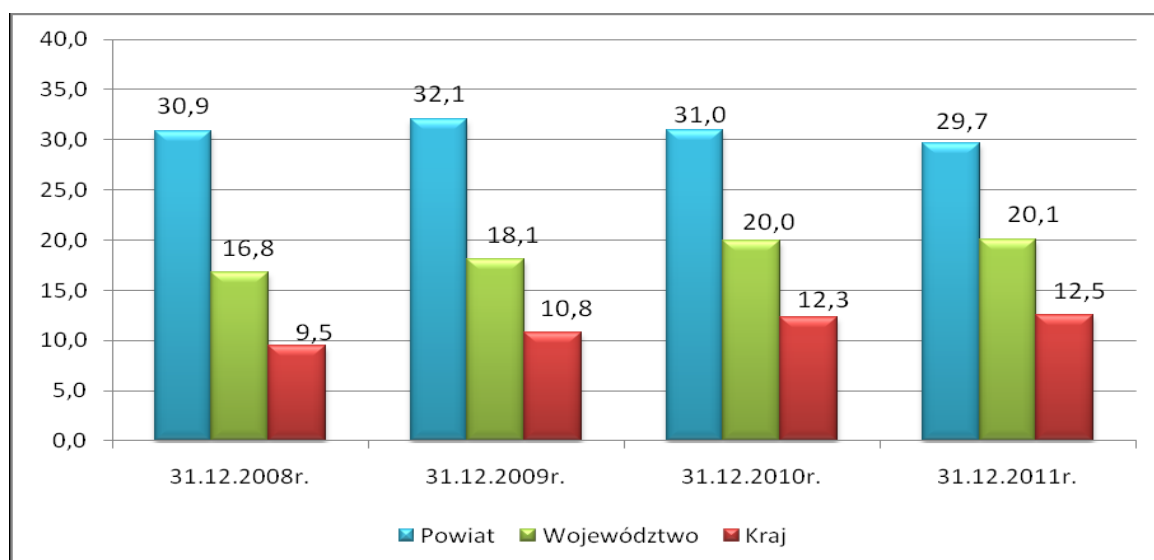
¹² Analiza potrzeb lokalnego rynku pracy w powiecie bartoszycki. Raport końcowy, Olsztyńska Szkoła Biznesu, Olsztyn 2011, s. 16-17.

¹³ Program wspierania przedsiębiorczości w powiecie braniewskim na 2013 (projekt), Bartoszyce 2012, s. 6.

¹⁴ Analiza potrzeb lokalnego rynku pracy w powiecie bartoszycki. Raport końcowy, Olsztyńska Szkoła Biznesu, Olsztyn 2011, s. 25.

¹⁵ Dane sprawozdawcze PUP w Bartoszykach – stan na 30.03.2013.

Wykres 1. Stopa bezrobocia w powiecie bartoszyckim na tle województwa i kraju w l. 2008-2011¹⁶

Zasadniczym problemem rynku pracy powiatu bartoszyckiego jest bezrobocie długotrwałe. W 2010 r. liczba osób długotrwałe bezrobotnych wynosiła 4 238 osób i stanowiła 63% ogólnej populacji zarejestrowanych bezrobotnych i 66,4% liczby bezrobotnych zaliczanych do kategorii osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy¹⁸. Wskaźnik ten od lat oscyluje wokół tego poziomu. Wśród bezrobotnych kobiet, udział osób tej kategorii jest jeszcze większy i wynosi nieco ponad 70%. Są to z reguły osoby o niskim poziomie wykształcenia, bez kwalifikacji zawodowych i posiadające jakiegokolwiek możliwości utrzymania, pozwalające im na wykazywanie mniejszej aktywności w poszukiwaniu oficjalnego zatrudnienia. Także z tej grupy osób rekrutuje się w większości populacja podejmująca prace dorywcze, w tym działalność w szarej strefie. Jest to populacja charakteryzująca się brakiem formalnego wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego, jak też brakiem motywacji, a być może potrzeby poszukiwania pracy¹⁷.

Według strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie bartoszyckim na lata 2007 – 2015, zdecydowana większość bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Bartoszycach nie posiada prawa do zasiłku. Średnia dla powiatu kształtuje się na poziomie niemalże 86%. Najmniej korzystna sytuacja ma miejsce w gminie wiejskiej Górowo Iławeckie, gdzie wartość omawianego wskaźnika zbliża się do 90%. W wyjątkowo trudnej sytuacji znajdują się bezrobotne kobiety, z których tylko jedna na dziesięć pobiera zasiłek. Najmniej korzystnie wskaźnik ten ukształtował się w gminie wiejskiej Bartoszyce, gdzie niemal 96% zarejestrowanych kobiet nie ma prawa do zasiłku. W powiecie

¹⁶Analiza podmiotów i systemu wsparcia ekonomii społecznej w powiecie braniewskim – raport z otwarcia IPS w Bartoszycach, s.1, za: www.pupbartoszyce.pl/.../ec5decca5ed3d6b8079e2e7e7bacc9f2.html

¹⁷Analiza potrzeb lokalnego rynku pracy w powiecie bartoszycki. Raport końcowy, Olsztyńska Szkoła Biznesu, Olsztyn 2011, s. 30.

bartoszyckim niemal 72% wszystkich bezrobotnych stanowią osoby długotrwale pozbawione pracy. W przypadku kobiet poziom tego wskaźnika kształtuje się jeszcze mniej korzystnie, bo powyżej 77% kobiet zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Bartoszczycach zalicza się do kategorii osób długotrwale bezrobotnych. Co piąta osoba zarejestrowana w PUP w Bartoszczycach nie ukończyła jeszcze 25 lat, a niemalże 16% zarejestrowanych bezrobotnych przekroczyło 50 rok życia. Aż 35% bezrobotnych nie może pochwalić żadnymi formalnymi kwalifikacjami¹⁸.

1.2.2 Ważniejsze zakłady pracy

Działalność gospodarcza w powiecie bartoszyckim koncentruje się wokół klasycznych form związanych z handlem, budownictwem i usługami bytowymi. Sektor publiczny podtrzymuje rynek pracy powiatu, w którym pracuje ponad 60% zatrudnionych. Są to głównie jednostki sfery budżetowej, które są niewątpliwie potrzebne, ale które trudno uznać za kreujące wzrost gospodarczy. Ważniejszymi przedsiębiorstwami działającymi na terenie powiatu bartoszyckiego są:

1. Stal-Gaz Sp. j. Przedsiębiorstwo Wielobranżowe. Jan Makarewicz, Zbigniew Makarewicz
2. Bartko Sp. z o.o.
3. LOKUM W BARTOSZYCACH Spółka Zoo
4. W-M GLASS Sp. z o.o.
5. Cowik Wodociągowo-Ciepłownicza Sp. z o.o.
6. Paged-Sklejka SA Zakład Drzewny w Bartoszczycach
7. Nova Mazur Design Sp. z o.o.
8. Paged-Sklejka SA Zakład Drzewny w Bartoszczycach
9. Mazuria Krzysztof Zawistowski
10. Unilack Sp. z o.o.
11. Agropol Sp. z o.o.
12. PEAK PACKAGING POLAND Sp. z o.o.
13. Karos Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe

¹⁸Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie bartoszyckim na lata 2007-2015, s. 32-33.

14. Zakład Zaopatrzenia Rolnictwa „Wojciechy” Bogdan Kudaszewicz
15. POLFER Sp. z o.o.
16. Urząd Miasta Bartoszyce
17. Pek-Bart Sp. z o.o. Zakłady Mięsne
18. Wawrzyn Handlowo- Produkcyjna Spółdzielnia Pracy
19. Urząd Gminy Bartoszyce
20. TBS Sp. z o.o. w Bartoszycach
21. FAIR BASSE ISSA Sp.j.
22. Starostwo Powiatowe w Bartoszycach
23. PKS Bartoszyce
24. Bartex Sp. k. Przedsiębiorstwo Handlowe. Maria, Tadeusz Bartosewicz
25. Aliwesa Sp. k. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Uslugowe. Cezary Baranowski – Krzysztof Baranowski
26. Bartplast Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe
27. Stalmot Sp. z o.o. Fabryka Okuć Meblowych
28. Kormix Sp. z o.o.
29. Romanowski Przedsiębiorstwo
30. Cowik Wodociągowo-Ciepłownicza Sp. z o.o.
31. Bart-Druk Sp. z o.o.
32. Tartak Fryza S.c. Zakład Obróbki Drewna
33. AS Firma Handlowo-Uslugowa
34. Agro Administrator Sp. z o.o.
35. Goniec Bartoszycki Tygodnik Edytor Sp. z o.o.
36. Purmal Zdzisław Maliszewski
37. Centrum Edukacyjne Maximus

38. Urząd Skarbowy
39. PEAK PACKAGING POLAND Sp. z o.o.
40. Urząd Miejski w Bisztynku
41. Tomir Sp. z o.o. Zakład Usługowo Handlowy
42. Samopomoc Chłopska Gminna Spółdzielnia
43. Topkart Wyrób Opakowań z Tektury, Krystyna Gielżecka
44. Międzygminny Zakład Kompleksowego Przerobu Odpadów Komunalnych Sękity Sp. z o.o.
45. Gospodarstwo Rolne Piasty Wielkie Sp. z o.o.
46. Urząd Miasta Górowo Iławeckie
47. Urząd Gminy Górowo Iławeckie
48. Nadleśnictwo Górowo Iławeckie
49. Parmet Sp. z o.o.
50. Mazur & Castedello Sp. z o.o.
51. Abaropol Sp. z o.o.
52. Stadnina Koni Liski Sp. z o.o.
53. Urząd Miasta i Gminy Sępapol¹⁹.

Rozdział II

Metodologia badań

2.1 Cel i przedmiot badań

Celem głównym badania była diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu oraz podmiotów ekonomii społecznej – dotychczas podejmowanych przez nich działań oraz rozpoznanie otoczenia podmiotów ekonomii społecznej.

Z tak postawionego celu głównego wynikają następujące cele szczegółowe:

¹⁹ Analiza podmiotów i systemu wsparcia ekonomii społecznej w powiecie braniewskim – raport z otwarcia IPS w Bartoszycach, s. 2-5.

- identyfikacja najważniejszych podmiotów działających w zakresie ekonomii społecznej w badanym powiecie;
- zdiagnozowanie obszarów potrzeb działalności podmiotów ekonomii społecznej, kierunków podejmowania zadań i odbiorców działań;
- identyfikacja barier/przeszkód wpływających na działalność istniejących podmiotów ekonomii społecznej i utrudniających powstawanie nowych podmiotów;
- określenie dalszych perspektyw działań i rozwoju badanych instytucji ekonomii społecznej
- analiza komplementarności działań wspierających sektor ekonomii społecznej na poziomie powiatu;
- zbadanie otoczenia ekonomii społecznej, określenie poziomu, zasad i obszarów współpracy między podmiotami ekonomii społecznej a innymi podmiotami tj. jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami wsparcia w kontekście potrzeb, barier i problemów oraz potencjału rozwojowego w tym zakresie
- opis rozwiązań stosowanych w praktyce dotyczących wsparcia podmiotów ekonomii społecznej przez otoczenie ekonomii społecznej.

Wszechstronna i wielowymiarowa diagnoza sytuacji w zakresie stanu ekonomii społecznej będzie stanowić podstawę do tworzenia Inkubatorów Przedsiębiorczości Społecznej w powiecie bartoszyckim.

Przedmiotem badań był poziom wiedzy podmiotów należących do sektora ekonomii społecznej tj. przedstawicieli Powiatowego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej dotyczący aktualnego stanu ekonomii społecznej w badanym powiecie. Ponadto, stroną przedmiotową niniejszych badań kształtowały opinie przedstawicieli wybranych podmiotów pozarządowych powiatu bartoszyckiego na temat ekonomii społecznej.

2.2 Problemy badawcze

Realizacja badań, zgodnie z przedstawionymi powyżej celami, wymagała ich uszczegółowienia, na potrzeby opracowania niniejszego raportu sformułowano główny problem badawczy:

Jak przedstawia się stan ekonomii społecznej w powiecie bartoszyckim?

Z problemu badawczego wynikają następujące problemy szczegółowe:

1. Jaka jest sytuacja społeczno-gospodarczej powiatu?
2. Jakie realizowane są aktualnie programy z zakresu rozwoju i promocji instytucji ekonomii społecznej?

3. Jakie są najważniejsze podmioty ekonomii społecznej w badanym powiecie?
4. Które z istniejących instytucji ekonomii społecznej działają najbardziej skutecznie/efektywnie w zakresie dotychczas podejmowanych kierunków działań?
5. Jaki jest poziom, zasady oraz obszary współpracy podmiotów ekonomii społecznej z otoczeniem ekonomii społecznej (analiza komplementarności działań wspierających sektor ekonomii społecznej w kontekście potrzeb, barier i problem)
6. Jak jest rozeznanie instytucji z otoczenia ekonomii społecznej w ofercie podmiotów ekonomii społecznej?

Uzyskane odpowiedzi na tak postawione problemy badawcze stanowiły podstawę do zdiagnozowania stanu ekonomii społecznej powiecie bartoszyckim i opracowania raportu.

2.3 Zastosowane metody badawcze

W celu uzyskania jak najbardziej wiarygodnych wyników została zastosowana model triangulacji, polegający na wykorzystaniu w toku badań różnych metod, technik oraz źródeł pozyskiwania informacji. Z uwagi na to, iż zjawiska zachodzące w obszarze badawczym są bardzo złożone, należy zbadać je poprzez równoległe użycie różnych metod.

Pojedyncze procedury badawcze obejmują nie tylko wybrane aspekty problematyki, ale również zjawiska irrelewantne, z tego też względu zostały wykorzystane metody badań ilościowo- jakościowych.

W badaniach zastosowano różnorodne metody i techniki zbierania i analizy danych empirycznych. Uzyskany materiał źródłowy (pierwotny) ma charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy. Badania sondażowe (ilościowe) przeprowadzono wśród podmiotów pozarządowych sektora ekonomii społecznej powiatu bartoszyckiego. Kwestionariusz ankiety umożliwił uzyskanie informacji dotyczących stanu sektora ekonomii społecznej poprzez m.in. określenie zasad i form funkcjonowania wybranych podmiotów, zdiagnozowanie ich problemów i oczekiwań oraz określenie korzyści i bariery wynikające ze współpracy podmiotów ekonomii społecznej w powiecie.

Natomiast wywiady nagrywane z dostarczyły danych jakościowych, tj. diagnozy i oceny stanu ekonomii społecznej, istniejących przedsiębiorstw społecznych, otoczenia instytucji ekonomii społecznej oraz szans, zagrożeń i perspektyw rozwoju ekonomii społecznej. Badanie to miało charakter jakościowy. Zostało przeprowadzone metodą *focus*

group interview (FGI)²⁰, która – w kontekście stawianych kwestii problemowych – uznano za metodę najbardziej adekwatną. Przeprowadzono jedną około półtoragodzinną sesję fokusową (1 h. 40 min).

Dodatkowo w badaniach wykorzystano analizę materiałów źródłowych wtórnych – dokumentów strategicznych dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu

Do realizacji badań wykorzystano następujące techniki i narzędzia badawcze:

1. Wywiad fokusowy nagrywany przeprowadzony na poziomie powiatów z przedstawicielami Powiatowego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej.
2. Kwestionariusz ankiety skierowany do przedstawicieli organizacji pozarządowych powiatu bartoszyckiego w celu zebrania ich opinii na temat stanu sektora ekonomii społecznej. W module badawczym wykorzystano ankiety rozprowadzane.
3. Analiza materiałów źródłowych (wtórnych) tj. strategicznych powiatu bartoszyckiego odnoszących się do sektora ekonomii społecznej dotyczyła zarówno treści, jak i danych statystycznych.

Analizę danych ilościowych uzyskanych z badań sondażowych przeprowadzono z użyciem metody statystyki opisowej i indukcyjnej.

Wybór metody jakościowej pozwolił uzyskać szerszy kontekst badań, bardziej szczegółowe informacje dotyczące podjętej problematyki, a w praktyce – nową perspektywę badawczą.

²⁰*Focus group interview* (badania fokusowe) to metoda badawcza polegająca na zbieraniu danych w czasie wspólnej pracy w grupie i dyskusji na dany temat. Podczas takiego badania spotyka się niewielka grupa, licząca od 5 do 15 osób (grupa powinna być na tyle mała, żeby każda z osób miała możliwość podzielenia się swoimi opiniami, i jednocześnie na tyle duża, aby umożliwić współdziałanie i zapewnić różnorodność omawianych doświadczeń), które rozmawiają na określony temat opierając się na swoich doświadczeniach.

Rozdział III

Wyniki badań

3.1 Analiza dokumentów strategicznych powiatu bartoszyckiego

Analizie zostały poddane następujące dokumenty:

- *Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy i Miasta Bisztynek na lata 2006-2015*

Strategia została przyjęta uchwałą nr XXVI/124/05 Rady Miejskiej w Bisztynku z dnia 4 listopada 2005r. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy i Miasta Bisztynek proponuje działania na dwóch płaszczyznach:

- działania profilaktyczne, ograniczające narastanie problemów społecznych,
- działania naprawcze (pomocowe), uwzględniające profesjonalne metody rozwiązywania problemów społecznych.

Określono cztery główne obszary tychże działań: długotrwałe bezrobocie, kryzys rodziny, pomoc społeczna oraz rozwiązywanie problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie. Dla każdego obszaru został określony cel strategiczny oraz cele operacyjne, następnie została przeprowadzona analiza SWOT oraz opracowany harmonogram działań. Zakłada się, że przyjęta strategia będzie cyklicznie weryfikowana i aktualizowana.

- *Program współpracy Miasta Górowo Iławeckie z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2013 rok*

W oparciu o ww. dokument w gminie są ogłaszane corocznie konkursy ofert obejmujące wsparcie dotacyjne w zakresie realizacji zadań publicznych gminy. W konkursach mogą brać udział podmioty nie zaliczane do sektora finansów publicznych. Celem głównym tego typu współpracy jest wzrost aktywności społeczności lokalnej. Natomiast cele szczegółowe obejmują budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez umacnianie poczucia odpowiedzialności z wspólnotą lokalną, swoje otoczenie oraz tradycję, zwiększanie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów, wzmacnianie merytoryczne i instytucjonalne organizacji, rozwój wolontariatu, wzmacnianie różnorodności oferty kulturalnej miasta, poprawa jakości i efektywności świadczenia usług publicznych oraz pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych.

➤ ***Program współpracy Miasta Bartoszyce z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2013***

Celem strategicznym programu jest wzmocnienie współpracy samorządu Miasta Bartoszyce z organizacjami pozarządowymi na rzecz osiągnięcia spójności ekonomicznej i społecznej miasta. Cele szczegółowe programu obejmują:

- a) określenie priorytetowych zadań publicznych Miasta na rok 2013,
- b) tworzenie warunków do zwiększania aktywności społecznej mieszkańców Miasta,
- c) tworzenie warunków do wyrównywania szans niepełnosprawnych członków społeczności lokalnej Miasta,
- d) wzmocnienie pozycji Organizacji i zapewnienie im równych z innymi podmiotami szans w realizacji zadań publicznych poprzez wspieranie i powierzanie im zadań, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiednich środków na ich realizację,
- e) integracja Organizacji z terenu Miasta Bartoszyce,
- f) stworzenie warunków do zwiększenia współpracy mieszkańców w celu efektywniejszego rozwiązywania problemów i zagospodarowania czasu wolnego.

W zakresie współpracy mieszczą się obszary takie, jak nauka, edukacja, oświata i wychowanie, kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji, kultura fizyczna i sport, pomoc społeczna, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej, podejmowanie działań na rzecz osób niepełnosprawnych, a także profilaktyka i promocja zdrowia.

➤ ***Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Bartoszyce do 2015 roku***

Strategia została przyjęta uchwałą nr XVII/118/2008 Rady Miasta Bartoszyce z dnia 7 lutego 2008 r. dokument obejmuje diagnozę w zakresie polityki społecznej w mieście Bartoszyce z uwzględnieniem specyfiki regionu oraz uwarunkowań lokalnego rynku pracy. Jeden z etapów przygotowywania strategii to przeprowadzenie analizy SWOT w ramach polityki społecznej i rzetelny przegląd problemów pojawiających się w tym zakresie. Najważniejsze zidentyfikowane obszary problemowe to kryzys rodziny, niewystarczające wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych, zbyt duże bezrobocie, a także istnienie grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym. Głównym celem strategii na lata 2005-2015 jest doskonalenie systemu pomocy społecznej w celu stworzenia odpowiednich warunków życia dla rodziny, jej powstania, prawidłowego funkcjonowania i spełniania przez nią wszystkich ważnych społecznie funkcji. Strategia zawiera również szczegółowy opis działań, które mają zostać podjęte dla realizacji celów oraz określa źródła ich finansowania. Dokument ma być corocznie aktualizowany.

➤ ***Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bartoszyce do 2015 roku***

Dokument strategiczny zawiera dwa niezbędne do efektywnej realizacji pomocy społecznej czynniki, a mianowicie: diagnozę rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej Gminy Bartoszyce oraz długofalowy plan działań. Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie Gminy Bartoszyce została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bartoszycach uzyskane w toku bieżącej jego działalności, dane uzyskane z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Olsztynie, Urzędu Pracy Powiatu Bartoszyce oraz instytucji i organizacji współpracujących z Ośrodkiem. Strategia nawiązuje i korzysta z rozwiązań innych krajowych aktów prawnych. Głównym celem określonym w dokumencie jest minimalizowanie negatywnych zjawisk społecznych, a także integracja społeczna i zawodowa grup wykluczonych lub dyskryminowanych, stworzenie podstaw do opracowywania lokalnych programów i możliwości aplikowania do dysponentów środków finansowych. Strategia ta jest ukierunkowana na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz takimi instytucjami jak oświatowe, służby zdrowia, sądownictwa. Strategia jest dokumentem otwartym, podlegającym ewaluacji i monitoringowi.

➤ ***Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bartoszyckim na lata 2007 – 2015***

Dokument zawiera diagnozę sfery społecznej powiatu bartoszyckiego oraz lokalnego rynku pracy, a także charakterystykę grup wymagających wsparcia oraz całej infrastruktury społecznej. W strategii zostały nakreślone główne obszary problemowe w sferze społecznej w powiecie bartoszyckim i wynikające z nich cele strategiczne:

- Poprawa stanu infrastruktury technicznej pomocy społecznej w powiecie
- Ograniczenie zjawiska patologii społecznych na obszarze powiatu
- Wspieranie prawidłowego funkcjonowania rodziny
- Ograniczenie zjawiska marginalizacji społecznej osób i grup społecznych
- Pomoc osobom niepełnosprawnym w funkcjonowaniu w środowisku lokalnym
- Wzmocnienie kwalifikacji kadr pomocy społecznej

Zidentyfikowano też źródła finansowania działań, które mają zaradzić zdiagnozowanym problemom. Strategia jest dokumentem otwartym, podlegającym ewaluacji i monitoringowi.

➤ ***Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście i Gminie Sępól na lata 2008-2015***

Strategię rozwoju polityki społecznej miasta i gminy Sępól opracowano metodą ekspercko-społeczną. Dokonana została analiza i ocena zasobów gminy w sferze polityki społecznej, utworzona została również mapa potrzeb i problemów. Grupa zadaniowa podczas pracy nad tworzeniem strategii i w trakcie jej aktualizacji określiła wizję, cel strategiczny oraz cele priorytetowe, a także sposoby realizacji celów. Ponadto określono realizatorów poszczególnych zadań, wskaźniki ich realizacji i harmonogram. Projekt strategii poddany został konsultacjom społecznym, a pozyskane w ich wyniku wnioski zostały dołączone do dokumentu.

Strategia określa także sposoby i częstotliwość dokonywania oceny stopnia jej realizacji. W tym celu powołany zostaje Zespół Zadaniowy zobligowany do tego, aby raz w roku dokonać przeglądu celów strategii oraz analizy postępów i trudności w jej realizacji oraz utworzyć Roczny Plan Działania, który ma zawierać propozycje realizacji konkretnych programów i zadań na następny rok w oparciu o założone cele strategiczne i operacyjne.

➤ ***Wieloletni Program Współpracy Miasta Górowo Iławeckie z Organizacjami Pozarządowymi na lata 2012 – 2016***

Dokument został przyjęty uchwałą nr XIX/71/2011 Rady Miasta Górowo Iławeckie z dnia 30 listopada 2011r. Projekt programu powstał z uwzględnieniem wniosków i zastrzeżeń przedstawianych w formie ustnej oraz pisemnej, zgłaszanych przez osoby zaangażowane w działalność organizacji pozarządowych. Projekt programu poddany został konsultacjom z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy. Strategia wyraźnie precyzuje cel współpracy Miasta Górowo Iławeckie z organizacjami na lata 2012 -2016, którym jest wzrost aktywności społeczności lokalnej. Cele szczegółowe programu to:

- budowanie społeczeństwa obywatelskiego, poprzez umacnianie poczucia
- odpowiedzialności za wspólnotę lokalną, swoje otoczenie oraz tradycję,
- zwiększanie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- wzmacnianie merytoryczne i instytucjonalne organizacji,

- rozwój wolontariatu,
- wzmacnianie różnorodności oferty kulturalnej w mieście Górowo Iławeckie,
- poprawa jakości i efektywności świadczenia usług publicznych oraz pełniejsze
- zaspokajanie potrzeb społecznych.

➤ ***Projekt programu współpracy Gminy Bartoszyce z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2013***

Program obejmuje współpracę Gminy z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na terenie Gminy Bartoszyce oraz na rzecz jej mieszkańców. Celem głównym jest umacnianie demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym poprzez budowanie stabilnego partnerstwa pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi, opartego na współpracy w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców Gminy. Celami szczegółowymi są:

- Umacnianie w świadomości mieszkańców poczucia odpowiedzialności za wspólnotę lokalną;
- Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu oraz zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Gminy w tym zakresie;
- Umacnianie lokalnych działań, poprzez stworzenie warunków dla powstawania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnych;

Corocznie są określane cele priorytetowe. Na przykład w roku 2012 priorytetowymi zadaniami publicznymi zlecanymi organizacjom pozarządowym w formie powierzenia lub wspierania, byłyby działania z obszaru kultury fizycznej i sportu w zakresie upowszechniania sportu wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

➤ ***Gminny Program Współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2013***

Program określa zasady, zakres i formy współpracy Gminy Sępólno z trzecim sektorem, a także priorytetowe zadania publiczne, których realizacja związana jest z ich finansowaniem lub dofinansowaniem z budżetu Gminy Sępólno. Spodziewanym efektem współpracy jest wzrost dynamiki i efektywności działań na rzecz społeczności lokalnej.

Cele szczegółowe obejmują zapewnienie jak największego udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych, wykorzystanie potencjału i możliwości

organizacji pozarządowych, obniżenie kosztów realizacji zadań publicznych w wyniku wykorzystania bezpłatnej pracy wolontariuszy, zabezpieczenie w budżecie gminy środków finansowych na realizację zadań zleczanych podmiotom programu. Program również określa priorytetowe zadania publiczne na 2013 rok.

3.2 Raport z badania fokusowego

Spotkanie focusowe odbyło się 10 maja 2013 roku w siedzibie Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej przy ul. Limanowskiego 14 w Bartoszycach. Wywiad fokusowy przeprowadzony był w formie dyskusji skoncentrowany wokół diagnozy stanu do tej pory podejmowanych działań instytucji ekonomii społecznej w powiecie bartoszyckim.

W spotkaniu uczestniczyli członkowie powołanego podczas spotkania Zespołu ds. Ekonomii Społecznej, który reprezentowali przedstawiciele władz samorządowych, Powiatowego Urzędu Pracy, MOPS – ów, GOPS – ów oraz organizacji pozarządowych badanego powiatu.

Tezy stawiane w badaniu dotyczyły sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu, istniejących przedsiębiorstw społecznych, otoczenia instytucji ekonomii społecznej oraz ocena szans i zagrożeń dla rozwoju ekonomii społecznej.

Badania fokusowe są jednym z najlepszych sposobów pozyskiwania opinii, odczuć i trudnych do zwerbalizowania intuicji, dlatego często stosuje się je, jako materiał uzupełniający do badań ilościowych. Zaletą tego badania była swobodna i przede wszystkim dobrowolna dyskusja, oparta na własnej wiedzy, doświadczeniu zawodowym zaproszonych pracowników ośrodków pomocy społecznej, samorządu, organizacji pozarządowych. Ogniskowany wywiad grupowy utrwalony został na rejestratorze dźwiękowym (dyktafonie).

Dyskusja prowadzona była przez moderatora. Scenariusz zawierał jedynie ważne kwestie problemowe, których poruszenie było niezbędne. Każdy z uczestników badania posiadał nieskrępowaną możliwość zaprezentowania swoich poglądów. Badanie było nagrywane. Czas badania mieścił się w 1h.40 minut. Szczegółowy zapis przebiegu spotkań zawiera transkrypcja z badania, która stanowi odrębny dokument będący podstawą niniejszego opracowania. W trakcie transkrypcji wypowiedzi respondentów nie podlegały żadnym poprawkom, jedynie podczas redakcji raportu zostały poddane niezbędnej adiustacji (usunięcie oczywistych pomyłek językowych, powtórzeń itp.), co ułatwia ich lekturę. Uczestników badania zapewniono o anonimowości badań. Opinie wyrażone przez nich zostały przedstawione w taki sposób, że przyporządkowanie ich do poszczególnych osób, a nawet instytucji jest praktycznie

niemożliwe. Funkcję moderatora pełniła dr Monika Grochalska – adiunkt Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Na początku badania fokusowego uczestnicy spotkania otrzymali pytanie „rozgrzewkowe”, które miało dwie zasadnicze funkcje. W pierwszej kolejności służyło rozluźnieniu atmosfery, wzajemnemu poznaniu się i większemu otwarciu się uczestników. Miało też uzmysłwić biorącym udział w fokusach, że czymś naturalnym jest posiadanie i prezentowanie swoich opinii, zaś badania fokusowe są ukierunkowane na ich wychwytywanie, nie zaś marginalizowanie.

Główne problemy życia w powiecie bartoszyckim

Uczestniczący w badaniu członkowie Zespołu ds. Ekonomii Społecznej byli zgodni w swoich wypowiedziach, charakteryzując powiat z jednej strony jako typowo rolniczy i trudny do zagospodarowania zarówno w znaczeniu ekonomicznym jak i biznesowym. Z drugiej strony powiat jest terenem przygranicznym, co stwarza wiele możliwości rozwoju przedsiębiorczości.

Sytuacja demograficzna jest niekorzystna, z uwagi na fakt, iż na przestrzeni ostatnich lat powiat powoli się wyludnia. Jeden z rozmówców zauważył, że *powiat się wyludnia, jeszcze 10 lat temu chyba ok. 68 tys. mieszkańców a dziś jest niewiele ponad 60 tys. mieszkańców. Oczywiście Bartoszyce w powiecie, jako największe miasto też się już wyludnia, dziś już mamy prawdopodobnie poniżej 20 tys (cyt.)* Powiat powoli (z punktu widzenia demografii) się starzeje. Duży problem ze znalezieniem zatrudnienia mają przede wszystkim mieszkańcy w średnim i starszym wieku, jak wynika z wypowiedzi badanych, są oni mniej mobilni zarówno przestrzennie i zawodowo (w porównaniu z osobami młodymi) *nie mogą się przenieść, młody człowiek to jeszcze sobie poradzi gdzieś tam wyjedzie w świat i znajdzie pracę, starsi mają z tym problem (cyt.)* Jedna z respondentek zauważyła, że wśród mieszkańców powiatu jest wielu tzw. malkontentów, tj. osób, które nie podejmują żadnego starania, własnej aktywności ukierunkowanej na samodzielne wyjście z trudnej sytuacji materialno-bytowej; wolą pozostawać na tzw. „garnuszku” państwa i opieki społecznej – często wynika to z ich braku wiedzy i samoświadomości. Respondenci zauważają, że coraz młodszy ludzie korzystają z systemu pomocy społecznej w gminach powiatu. Oczekują oni przede wszystkim wsparcia finansowego. Inna rozmówczyni podaje przykład; *jest młoda kobieta, która nie pracuje, mówię chodź coś razem zrobimy ona mówi, że nie ma czasu (kurde to wyłącz telewizor) coś*

zrob. Tylko z drugiej strony ona nie wie, co ma zrobić (...) Są też osoby mniej zaradne, jest mnóstwo takich ludzi i im trzeba właśnie pomóc (cyt.)

Jednym z najpoważniejszych problemów społecznych jest od wielu lat utrzymująca się wysoka stopa bezrobocia – zwłaszcza wśród młodzieży. Przyczyną zjawiska „młodego bezrobocia” są przeszkody istniejące na lokalnym rynku pracy, związane najczęściej ze zbyt wysokimi wymaganiami stawianymi przez pracodawców kandydatom do pracy. Dotyczą one zarówno kwalifikacji, jak również doświadczenia zawodowego, którym młodzi ludzie nie są w stanie sprostać. W związku z tym badani zaobserwowali niepokojące zjawisko masowych migracji młodych ludzi, którzy masowo wyjeżdżają na studia, lub za pracą zagranicę i inne rejony Polski. To zjawisko rodzi problem z zatrzymaniem tych osób.

Przyczynę problemów życia i trudnej sytuacji mieszkańców powiatu jest przede wszystkim wysoka stopa bezrobocia, brak odpowiednich ofert na lokalnym rynku pracy, a także niski poziom wykształcenia i posiadanych kwalifikacji mieszkańców powiatu.

Respondenci zauważają, że jest tu ciężko, pod tym względem, jeśli chodzi o miejsca pracy, miejsca pracy, jeśli są to w instytucjach samorządowo-państwowych, administracyjnych (cyt.).

W swoich wypowiedziach badani często odnosili się do problemów lokalnych, a ich spostrzeżenia skupiały się głównie na własnym miejscu zamieszkania i pracy.

Powiat bartoszycki nie należy do najbogatszych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego. Przed transformacją ustrojową zlokalizowanych było tam wiele PGR - ów, w których zatrudnienie znajdowała znaczna część mieszkańców powiatu. Przez lata powstały na jego terenie miejscowości typowo związane z zakładami państwowych gospodarstw, osiedla położone z dala od dużych aglomeracji miejskich, samowystarczalne całkowicie wiążące swoje życie z zakładem rolnym, w których; *przez lata ludzie żyli w takiej filozofii, że im się w zasadzie wszystko należy. Dwadzieścia już lat minęło od upadku PGR-ów, to młode pokolenie...znaczy zaczyna się coś zmieniać, ale wydaje mi się, że nic się tak wolno nie zmienia jak psychika i mentalność człowieka. Średnio 50 plus i starsi oni pracowali w PGR-ach i mają swoje dzieci i wnuki i to jest takie dziedziczenie pewnej mentalności, tak – to jest raz. Po drugie, PGR-y padły, dawały pracę, jak była taka była, ale była i teraz i co? I Ci pracownicy zostali pozostawieni sami sobie (cyt.)*

Mieszkańcy byłych PGR mają problemy ze znalezieniem pracy i bezrobocie stanowi jeden z poważniejszych problemów tej społeczności. Aktualnie sytuacja mieszkańców wsi powiatu na tle sytuacji mieszkańców miast jest trudniejsza, ale pomimo tego, że jest bardzo ciężko mieszkańcy tych terenów zdaniem badanych starają się radzić z tą sytuacją podejmując

różnorodne działania (m in. handel przygraniczny). Niestety większość mieszkańców byłych PGR-ów nie może liczyć na pracę w sektorze rolniczym, czy też usługach. Brak wykształcenie, odpowiednich kwalifikacji, słaba mobilność, trudny dojazd do miejsc pracy, brak aspiracji powoduje, że nie są w stanie oni znaleźć pracy lub jej podjęcie nie jest możliwe ze względu na w/w przeszkody.

Przeprowadzone badanie focusowe wykazało, że wielu mieszkańców powiatu – niezależnie od miejsca zamieszkania posiada niskie dochody, które nie pozwalają na zaspokojenie ich podstawowych potrzeb. Zadaniem badanych; powiat bartoszycki charakteryzuje się jednym z najniższych wskaźników dochodowości gospodarstw domowych, *jeżeli chodzi o wysokość poborów, pensji też są niewielkie, no porównując do średniej krajowej, nie chcę tutaj w szczególności wchodzić, ale odstajemy nawet 3-krotnie (cyt.)*

Warto też zauważyć, iż respondenci zauważają pozytywne aspekty życia w powiecie, a są nimi przede wszystkim. Docenione zostały przez nich uwarunkowania geograficzne tj. atrakcyjny krajobraz, zdrowy klimat, zieleń, wiele miejsc zabawy dla dzieci.

Identyfikacja najważniejszych podmiotów ekonomii społecznej

Na terenie powiatu bartoszyckiego funkcjonuje 169 organizacji pozarządowych; w tym 39 klubów sportowych i 145 organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji). Część z nich tj. 10% ogółu już nie istnieje, natomiast około 30% są nieaktywne. Jeden z respondentów uważa, że *to wszystko zostało często założone po to, żeby sięgnąć po jakieś drobne środki, nic nie wytwarzać, jednorazowo coś zrobić (cyt.)*.

W dalszej części wywiadu focusowego badani wskazywali i scharakteryzowali najważniejsze, istniejące w powiecie podmioty ekonomii społecznej. Wymieniane podmioty zapisywane były na tablicy.

Jako pierwsze podano dwa stowarzyszenia działające na rzecz pomocy osób niepełnosprawnych, które prowadzą Warsztaty Terapii Zajęciowej - jeden powstał przy Stowarzyszeniu Integracji Osób Niepełnosprawnych - SION, a drugi działa przy Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Profilaktyki Zdrowia - Jesteśmy Razem. Ponadto, na terenie powiatu funkcjonuje siedem Klubów Integracji Społecznej prowadzonych przez Ośrodki Pomocy Społecznej; w tym jeden to Młodzieżowy Klub Integracji prowadzony przez Stowarzyszenie NORA.

W badanym powiecie jest sześć Ośrodków Pomocy Społecznej, są to:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszcach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszcach,

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Górowie Iławeckim,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górowie Iławeckim,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sępopolu,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bisztyнку).

Wymienione instytucje realizują różne zadania wynikające z obowiązującego ustawodawstwa o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. a także inne programy systemowe. Respondenci wskazywali także na OHP i Klub Pracy. OHP obecnie prowadzi projekt Młodzieżowe Centrum Kariery i pośrednictwo pracy. OHP posiada własne stacjonarne biuro.

Zdaniem badanych Spółdzielnie socjalne w powiecie to bardzo słaby punkt, ponieważ funkcjonuje tu tylko jedna spółdzielnia socjalna „Dobra ekonomia”. Zadaniem uczestników badania fokusowego, przedstawicielei tej spółdzielni socjalnej *pozyskiwane przez dotacje dają możliwość tworzenia nowych miejsc pracy, czyli praktycznie wypełnianie nisz, jakie się znajdują, przekazywanie środków od przedsiębiorcy, spółdzielcy (...) Jeżeli chodzi o niezależność, to nienajlepsza kondycja, niezależność jest dla nas priorytetowa czy jesteśmy organizacji NOE czy SION to są grube pieniądze. Biorąc pod uwagę spółdzielnie socjalne to jest na poziomie 300-400 tys. przez pół roku ostatnie. Są to pieniądze pozyskane na miejsca pracy i tam są wytwarzane dobra nasze, to znaczy usługi (cyt.).*

W opinii rozmówców, w lepszej sytuacji finansowej znajdują się te stowarzyszenia, które prowadzą Warsztaty Terapii Zajęciowej. W ich przypadku system finansowania jest prawnie usankcjonowany Warsztat nie jest placówką samodzielną, ale stanowi część większej struktury organizacyjnej wyposażonej w osobowość prawną lub posiadającej zdolność do czynności prawnych. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty, to one dostają największe dofinansowanie. Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION jest współrealizatorem wielu programów, zarówno z PFRON-u, jak i programów autorskich Stowarzyszenia. Stowarzyszenie jest stałym partnerem projektów realizowanych przez MOPS w Bartoszycach o tematyce rehabilitacji społecznej. Natomiast Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Profilaktyki Zdrowia - Jesteśmy Razem, działające w Górowie Iławeckim podejmuje działania ukierunkowane na zwiększenie aktywności życiowej i zaradności osobistej osób niepełnosprawnych, zwiększenie wydolności opiekuńczej rodziny, poprawa jakości opieki zdrowotnej nad osobami przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi. Obie wymienione instytucje korzystają z pomocy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zaś swoje zadania realizują w oparciu o różnego typu pracownie.

Wymienione i istniejące instytucje przede wszystkim utrzymują się z dotacji albo subwencji. Część z nich, w ocenie badanych znajduje się w dobrej sytuacji finansowej, gdyż pozyskują pieniądze z projektów unijnych. Niemniej jednak większość podmiotów ekonomii społecznej dysponuje niewystarczającymi środkami finansowymi. Zadaniem respondentów zbyt mało jest tych podmiotów, a te które istnieją nie mają zbyt dużo możliwości dynamiki działania, gdyż napotykają na liczne bariery prawne i finansowe. Często w stowarzyszeniu jest tylko jedna osoba, która odpowiada za wszystko i wszystko robi. *Takie osoby często nie wiedzą gdzie mają się udać, co mogą zrobić. Szkoleń jest bardzo dużo i mimo tego nie przynosi to efektu. Pomimo że szkoleń jest sporo, my udzielamy porad, osoby fizyczne przychodzą, zadają pytania. Tej pracy jest tyle, że choćbyśmy chcieli to nie damy rady wszystkim pomóc fizycznie. No, ale pomimo tych szkoleń i kadry wysoko wyspecjalizowanej prowadzącej nie przekłada się to na efekty (cyt.).*

Badani są zaniepokojeni faktem, że na terenie powiatu bartoszyckiego nie ma Centrum Integracji Społecznej ani też zakładu aktywizacji zawodowej, brakuje również zakładów pracy chronionej oraz nie ma dostatecznej ilości organizacji gospodarczych (izby gospodarcze, organizacje zawodowe). Co przekłada się na dynamikę rozwój podmiotów ekonomii społecznej.

Uczestnicy badania stwierdzili, że zakres swoich działań kierują najczęściej do beneficjentów na terenie gminy lub powiatu. Tak więc beneficjentami działań podejmowanych w ramach funkcjonowania poszczególnych podmiotów ekonomii społecznej są mieszkańcy danej społeczności lokalnej. Programy i działania ukierunkowane są zarówno na dzieci, jak i osoby starsze, niepełnosprawne, rodziny wielodzietne, osoby niepełnione, bezrobotni itp. Przedstawiciele badanych podmiotów organizują imprezy sportowe dla dzieci, spotkania międzypokoleniowe przeglądy jest mniejszość narodowych a także kampanie społeczne, jeśli chodzi o niepełnosprawność, czy też z zakresu z profilaktyki przeciwalkoholowej.

Zauważalny problemem jest niedostateczny poziom wiedzy teoretycznej i praktycznej przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej, jeżeli chodzi o zasady opracowywania projektów unijnych, które mają specyficzny układ, język. Wielu badanych przyznaje, że w tym zakresie nie posiada wystarczającej wiedzy. Dlatego też ich zdaniem, należałoby w przyszłości przy opracowywaniu projektów zatrudniać odpowiednio przygotowanych księgowych, gdyż osoby obecnie zatrudnione *często (...) nie mają pojęcia na ten temat (cyt.).*

Jedynie przedstawiciel spółdzielni socjalnej stwierdził, *my jako spółdzielnia na tą chwilę wykształcamy sobie sami księgową, zajmie się spółdzielczością hybrydowa, to jest hybrydowa księgowość. Sami wysyłamy taką osobę na szkolenia rachunkowe, żeby powoli wdrażała się, ona jest nadzorowana przez księgowego oczywiście, który do tej pory to prowadzi, potem spinamy to wszystko, dużo się konsultujemy z zewnątrz z księgowymi* (cyt.)

Oprócz księgowych badań zauważyli brak menagerów oraz specjalistów od spraw promocji danego podmiotu ekonomii społecznej i jego działań/projektów *takich osób, które...ja wiem, że nie wszyscy będą się nadawali do tego by usiąść i przygotować dokumenty czy pomyśleć nad niszą, brakuje takich ludzi, którzy będą sprzedawali tematy, którymi można się zająć, czyli takie no nie wiem...Są ludzie, którzy czują, w którym momencie można byłoby coś robić, albo mają smykałkę do biznesu, jeśli chodzi o tą działalność gospodarczą w podmiotach tu* (cyt.).

Uczestnicy spotkania uważają, że obecny system edukacji i realizowane programy z przedsiębiorczości są niespójne. Absolwenci różnego typu szkół (największa krytyka skierowana do absolwentów szkół licealnych), nie są ukierunkowywani na samodzielność i przedsiębiorczość. Jedna z badanych uważa, *że to winny jest system edukacji, bo może nauczyciele...teraz zaczynamy cykl szkoleń „szkoła przedsiębiorczości dla młodzieży”, ale przychodzi do nas Pani (nauczycielka), która uczy przedsiębiorczości i ona nam swój program przedstawia i sama się chce uczyć. Wiec nie wiem czy to jest skrzywiony nauczyciel, czy winny jest ten system edukacji* (cyt.).

Uczestnicy spotkania zostali poproszeni do zidentyfikowania i scharakteryzowania innych grup, oprócz wymienionych problemów ludzi młodych pozostających bez pracy, osób bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym na terenie powiatu – zwłaszcza mieszkających na terenach byłych PGR-ów.

Jedna z badanych osób wskazała problemy osób niepełnosprawnych, postępujący alkoholizm oraz problem braku odpowiedniego systemu opieki i wsparcia nad ludźmi starszymi. Nikt z respondentów jednak nie ustosunkował się jednak szerzej do wymienionych problemów.

Diagnoza otoczenia ekonomii społecznej

Współpraca podmiotów ekonomii społecznej z otoczeniem jest jednym z ważniejszych czynników określających ich działalność. Podmioty ekonomii społecznej dla najefektywniejszej realizacji ich celów statutowych powinny podejmować aktywną

współpracę z samorządem lokalnym, administracją rządową, prywatnymi przedsiębiorstwami, innymi podmiotami ekonomii społecznej a także osobami fizycznymi. Dlatego też w trakcie dyskusji zapytano badanych o przyszłość rozwoju ekonomii społecznej i jej otoczenia.

Także w ocenie badanych ekonomia społeczna nie może funkcjonować bez współpracy z innymi instytucjami z otoczenia. Tymczasem jedną z największych bolączek jest fakt, że istniejące podmioty z otoczenia ekonomii społecznej (głównie stowarzyszenia) skupiają się tylko na własnych działaniach, nie wychodzą na zewnątrz.

Jest wiele instytucji partnerstwa społecznego w powiecie bartoszyckim, niemniej jednak; *jeżeli realizują projekt, to skupiają się tylko na swoim stowarzyszeniu, działają na rzecz swoich beneficjentów. Trudno jest znaleźć jedną grupę docelową, ale nie ma takich projektów łączących wiele różnych działania (...) Tak naprawdę to środowiska bardzo zamknięte, hermetyczne, które działają tylko na swoją rzecz. Broń Boże ja tego nie oceniam, nie mówię, że to jest złe, tylko mówię, że pewne bariery z tego powodu są, stowarzyszenia działają tylko na rzecz swoich podopiecznych. Tylko i wyłącznie (cyt.).*

Na podstawie analizy wskazań jako najważniejszych partnerów z otoczenia ekonomii społecznej najczęściej wskazywano instytucje samorządu gminnego i powiatowego. Badani często nawiązują współpracę z Bankiem Żywności, a jeśli chodzi o stowarzyszenia to wymieniano Radę Ds. Organizacji Pozarządowych

Zdaniem respondentów, kierunkiem rozwoju regionu jest stworzenie partnerstwa na poziomie powiatu i gmin, ponieważ jak zauważył jeden z uczestników badań; *stałe sięganie po środki unijne jest trochę patologią, patologia w rozumieniu taką, że my jesteśmy trochę uzależnieni (cyt.).* Istotną sprawą jest także rozpoznanie własnych zasobów ludzkich, którymi dysponuje organizacja/podmiot ekonomii społecznej - zdiagnozowanie ich umiejętności, możliwości, predyspozycji czy talentów. Zasób ludzki stanowi bowiem cennym kapitał, w którego inwestycja (poprzez szkolenia, rozwój, odpowiednie motywowanie, kierowanie) przynosi wiele korzyści zarówno w wymiarze jednostkowym jak również społecznym.

Także relacje z otoczeniem biznesowy dla wielu badanych okazują się niezwykle ważne, stanowią istotę ich działalności, bez nich nie mogłyby realizować swojej misji (np. spółdzielnie socjalne), a nawet mogłoby nie dojść do ich powstania. Sektor przedsiębiorstw jest więc kluczowym partnerem, bez którego efektywność działań realizowanych byłaby o wiele niższa. *Tymczasem to co robią firmy prywatne i stowarzyszenia, to naprawdę niczego tutaj nie daje (cyt.)*

Z drugiej strony jedna z respondentek uważa, że w otoczeniu jest wiele osób, które zajmują się rękodziełem, malują, rysują, szydełkują, robią biżuterię. Jest duże zainteresowanie sztuką, W związku z tym warto zatem byłoby tworzyć w przyszłości miasteczka tematyczne i poszerzać to na całe gminy.

Jako przykład podawano gminę Sępól, tam w ramach tworzenia spółdzielni socjalnej, powstała grupa szkutniczo-stalnicza zajmująca się wyrobem płaskodennych łajb, które w przyszłości zostaną wykorzystane do uruchomienia żeglugi po Łynie, z możliwością przekroczenia granicy.

Także wioska Galiny, stowarzyszenie działające przy pałacu, właściciele pałacu posiadają firmę i z własnej inicjatywy podjęli decyzje o założeniu stowarzyszenia.

Ocena respondentów dotychczasowej współpracy podmiotów ekonomii społecznej z jednostkami samorządu terytorialnego jest pozytywna. Przedstawiciele spółdzielni socjalnej są zadowoleni z dotychczasowej współpracy z podmiotami z otoczenia ekonomii społecznej.

Także osoby reprezentujące stowarzyszenia, prowadzące działalność społeczno-kulturalną stwierdzają, że przy organizacji i realizacji programów, są w stałym partnerstwie z Ośrodkami Pomocy Społecznej, *nasza współpraca jest naprawdę dobra, naprawdę dobra* (cyt.).

Bardzo pozytywne oceny pojawiają się, jeżeli chodzi o Organizacje Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej (OWIES). Głównie obszary współpracy to szkolenia z zakresu zakładania spółdzielni socjalnych, przekazywanie aktualnej informacji na temat rozwoju ekonomii społecznej. Oto kilka wypowiedzi, badanych:

- Miałam kilka szkoleń z nimi, wspaniale, bardzo fajnie

- U nas OWIES... są ta takimi naszymi matkami jakby. Mamy silne wsparcie, no i teraz inkubatory są też takimi ośrodkami...

- Możemy z nimi zawsze coś skonsultować, poradzić się jak coś nowego tworzymy, mamy wsparcie

- OWIES są po to, żeby wspierać, doradzać i taką rolę spełniają. One za nas nic nie rozwiążą, one mogą pomóc, wskazać, taka ich rola.

- Ja jestem animatorem społeczności lokalnej i muszę powiedzieć, że dzięki uczestnictwu w szkoleniach OWIES dużo się nauczyłam; przede wszystkim uporządkowałam wiedzę, która już miałam, bardzo, bardzo ta współpracę sobie cenię. Tylko żebym teraz potrafiła to wszystko przekazać, przełożyć na konkretne działania.

- Oni tu tak strategicznie myślą, potrafią logicznie poukładać, bo czasami są różne strzały z różnych boków. A oni coś powiedzą, coś nauczą. OWIES przekazuje pewne informacje, próbują to wszystko poukładać

- Mamy zawsze najświeższe wiadomości ekonomii społecznej, ...są kopalnią informacji...
(cyt.)

3.3 Analiza badań ankietowych

Kolejnym etapem procesu diagnozowania było przeprowadzenie badań ankietowych wśród przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej powiatu bartoszyckiego w celu zebrania ich opinii na temat stanu sektora ekonomii społecznej.

Ankieta zawierała pytania o aspekty funkcjonowania, umiejętności dostosowania się do potrzeb rynkowych, formy współpracy z różnymi instytucjami ekonomii społecznej. Badania przeprowadzono pośród 16 z 220 wszystkich podmiotów ekonomii społecznej powiatu bartoszyckiego. Badaniem objęto jedynie 16 podmiotów, z uwagi na brak możliwości zebrania większej ilości poprawnie wypełnionych kwestionariuszy, mimo prób podejmowanych przez Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej w Bartoszycach.

Kwestionariusz ankiety zawierał 4 pytania zamknięte, 7 półotwartych oraz 5 pytań otwartych. Badania ankietowe przeprowadzone zostały przez pracowników Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej w Bartoszycach w kwietniu 2013 roku. Pytania dotyczyły:

1. Typu, roku rejestracji badanego podmiotu oraz miejscowości, w której mieści się jego siedziba.
2. Zakresu działalności, obszaru prowadzonej działalności oraz na rzecz kogo działa badana organizacja.
3. Liczby zatrudnionych pracowników, najbardziej pożądanym specjalistów oraz danych dotyczących pomocy wolontariuszy.
4. Dominujących źródeł finansowania.
5. Jednostek wspierających badane podmioty.
6. Oceny bieżącej sytuacji badanej instytucji ze względu na różnorodne kryteria (np. sytuację finansową, wypełnianie celów statutowych, czy kompetencje wolontariuszy).
7. Intensywności odczuwania problemów w działalności badanych organizacji.
8. Znaczenia i stopnia zadowolenia ze współpracy badanej instytucji z konkretnymi grupami podmiotów (np. jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami

publicznymi, mieszkańcami okolic, lokalnymi przedsiębiorcami, mediami oraz podmiotami ekonomii społecznej i organizacjami pozarządowymi).

9. Posiadania planu perspektyw rozwojowych.

W badaniu ankietowym wzięło udział 7 stowarzyszeń, 1 fundacja, 6 ośrodków pomocy społecznej, 1 organizacja z publicznych służb zatrudnienia oraz Ochotnicza Straż Pożarna z jednej z gmin powiatu bartoszyckiego. Zatem podmioty ekonomii społecznej powiatu były najliczniej reprezentowane przez stowarzyszenia – stanowiły one 43,8% ogółu badanych organizacji (tabela1).

Tabela 3. Typ podmiotu

Typ podmiotu	Ilość organizacji	%
stowarzyszenie	7	43,8
fundacja	1	6,3
inna	1	6,3
ośrodek pomocy społecznej	6	37,5
publiczne służby zatrudnienia	1	6,3
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Najwięcej spośród ww. organizacji rozpoczęło swoją działalność między 1989 a 1994 rokiem – było to 1 stowarzyszenie oraz 3 ośrodki pomocy społecznej. Następnie w próbie badawczej znalazły się po dwie organizacje zarejestrowane kolejno w latach: 1995-1999, 2000-2004 oraz 2005-2009. Były też 2 bardzo młode organizacje, zarejestrowane w latach 2010-2013 oraz 1 organizacja z bogatą, wieloletnią tradycją, założona w roku 1893. Począwszy od roku 2000 w sumie utworzono 6 organizacji, w tym 5 stowarzyszeń i 1 fundację (tabela 4). Trzy podmioty nie udzieliły żadnej odpowiedzi na pytanie o czas rejestracji.

Tabela 4. Typ podmiotu i rok rejestracji

Typ podmiotu	Rok rejestracji						Ogółem
	przed 1989	1989-1994	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2013	
stowarzyszenie	0	1	1	2	1	2	7

fundacja	0	0	0	0	1	0	1
inna	1	0	0	0	0	0	1
ośrodek pomocy społecznej	0	3	1	0	0	0	4
Ogółem	1	4	2	2	2	2	13

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

6 badanych podmiotów ma swoje siedziby w Bartoszycach, 3 w Bisztynku, 2 w Górowie Iławeckim oraz po jednej w Krekolach, Sępopolu, Osiece, Pieszkowie i Kandytach.

Tabela 5. Miejscowość, w której mieści się siedziba podmiotu

Miejscowość	N	%
Krekole	1	6,3
Bisztynnek	3	18,8
Górowo Iławeckie	2	12,5
Bartoszyce	6	37,5
Sępopol	1	6,3
Osieka	1	6,3
Pieszkowo	1	6,3
Kandyty	1	6,3
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Na pytanie o zakres działania organizacje mogły udzielić kilku odpowiedzi. Około 68,8% badanych organizacji zadeklarowało, że działa na terenie własnej gminy (11 wskazań), 50% na terenie powiatu (8 wskazań), 25% w najbliższej okolicy (4 wskazania). Jedynie 3 organizacje deklarowały, że działają na terenie całego kraju (tabela 6).

Tabela 6. Terytorialny zakres działania organizacji

Terytorialny zakres działania	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
najbliższa okolica	4	13,3%	25,0%
gmina	11	36,7%	68,8%
powiat	8	26,7%	50,0%

województwo	2	6,7%	12,5%
region	2	6,7%	12,5%
cały kraj	3	10,0%	18,8%
Ogółem	30*	100,0%	187,5%
*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi			

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Kolejne pytanie dotyczyło grup beneficjentów organizacji. Wśród indywidualnych osób korzystających z ich pomocy najliczniejszą grupą są osoby bezrobotne (87,5% organizacji wskazało taką odpowiedź), następnie pod względem częstości występowania odpowiedzi to rodziny niepełne lub wielodzietne (75%), osoby niepełnosprawne (75%) oraz osoby uzależnione (62,5%). Inne grupy ludzi korzystające w z pomocy podmiotów biorących udział w badaniu to osoby bezdomne (43,8%), ofiary przemocy (56,3%), cudzoziemcy (31,3%), osoby po opuszczeniu zakładu karnego lub poprawczego (43,8%), 50% organizacji wskazało inne osoby, tj. osoby w trudnej sytuacji materialnej, osoby z terenów wiejskich, młodzież, osoby starsze, czy też po prostu ogół mieszkańców danej gminy. Wśród beneficjentów instytucjonalnych zostały wyróżnione takie, jak samorząd i szkoły (po 3 odpowiedzi), stowarzyszenia oraz gminny ośrodek pomocy społecznej (po 2 odpowiedzi), policja, przychodnia, sądy i kuratorzy, gminny ośrodek kultury, koła gospodyń wiejskich (po 1 odpowiedzi). Tylko jedna organizacja stwierdziła, że tak naprawdę trudno powiedzieć na rzecz jakich grup czy organizacji działa (tabela 7). Zdecydowanie częściej organizacje działają na rzecz grup beneficjentów indywidualnych niż na rzecz organizacji czy instytucji.

Tabela 7. Beneficjenci podmiotów ekonomii społecznej

Beneficjenci podmiotów ekonomii społecznej		Odpowiedzi		% wskazań
		N	%	
Beneficjenci	Bezrobotni	14	14,0%	87,5%
	Uzależnieni	10	10,0%	62,5%
	Bezdomni	7	7,0%	43,8%

indywidualni	rodziny niepełne lub wielodzietne	12	12,0%	75,0%
	Niepełnosprawni	12	12,0%	75,0%
	ofiary przemocy	9	9,0%	56,3%
	Cudzoziemcy	5	5,0%	31,3%
	osoby po opuszczeniu zakładu karnego lub poprawczego	7	7,0%	43,8%
	inne osoby	8	8,0%	50,0%
Beneficjenci instytucjonalni	Samorząd	3	3,0%	18,8%
	Szkoły	3	3,0%	18,8%
	Policja	1	1,0%	6,3%
	Przychodnia	1	1,0%	6,3%
	sądy, kuratorzy	1	1,0%	6,3%
	Stowarzyszenia	2	2,0%	12,5%
	GOK	1	1,0%	6,3%
	GOPS	2	2,0%	12,5%
	koła gospodyń wiejskich	1	1,0%	6,3%
	trudno powiedzieć	1	1,0%	6,3%
Ogółem		100*	100,0%	625,0%
*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi				

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Odpowiadając na pytanie dotyczące tematycznych zakresów działania, podmioty biorące udział w badaniu mogły wymienić maksymalnie 3 obszary. 7 z nich zadeklarowało, że zajmuje się pomocą społeczną i usługami socjalnymi, 5 – sportem, po 4 wskazania dotyczyły edukacji i wychowania, działań na rzecz osób niepełnosprawnych oraz rynku pracy i aktywizacji zawodowej. Pozostałe wymienione obszary to kultura i sztuka, turystyka i wypoczynek, ochrona środowiska/zwierząt, przeciwdziałanie patologiom społecznym, promocja miasta/regionu, a także ratownictwo i ochrona ludności, prawa człowieka, prawo i jego ochrona, integracja międzynarodowa, rozwój demokracji i społeczeństwa

obywatelskiego. Obszary wymieniane przez organizacje często jednak są trudno definiowalne, nie mają wyraźnie zaznaczonych granic i wzajemnie się przenikają (tabela 8).

Tabela 8. Obszary działalności podmiotów

Tematyczny obszar działania	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
kultura i sztuka	2	5,3%	12,5%
Sport	5	13,2%	31,3%
turystyka, wypoczynek	2	5,3%	12,5%
edukacja, wychowanie	4	10,5%	25,0%
pomoc społeczna, usługi socjalne	7	18,4%	43,8%
działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	4	10,5%	25,0%
rynek pracy, aktywizacja zawodowa	4	10,5%	25,0%
ochrona środowiska, zwierząt	2	5,3%	12,5%
ratownictwo i ochrona ludności	1	2,6%	6,3%
prawa człowieka, prawo i jego ochrona	1	2,6%	6,3%
integracja międzynarodowa	1	2,6%	6,3%
rozwój demokracji i społeczeństwa obywatelskiego	1	2,6%	6,3%
przeciwdziałanie patologiom społecznym	2	5,3%	12,5%
promocja miasta, regionu	2	5,3%	12,5%
Ogółem	38*	100,0%	237,5%
*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia maksymalnie 3 odpowiedzi			

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Znaczna część badanych podmiotów (43,8%) nie zatrudnia na stałe pracowników, 2 organizacje zatrudniają od 6 do 19 pracowników, kolejne 2 podmioty zatrudniają od 40 do 49 pracowników. Jest w tej próbie tylko jedna mała organizacja pod względem stanu zatrudnienia – liczba jej pracowników mieści się w przedziale od 1 do 5 pracowników. Dwa

podmioty nie udzieliły w ogóle odpowiedzi na to pytanie (tabela 9). Najwięcej osób zatrudniają publiczne służby zatrudnienia oraz ośrodki pomocy społecznej (wszystkie biorące udział w badaniu powyżej 40 osób), a najmniej stowarzyszenia i fundacje (wcale lub najwyżej kilka osób).

Tabela 9. Zatrudnienie pracowników

Liczba osób zatrudnionych w organizacji	N	%
od 1 do 5	1	6,3
od 6 do 19	2	12,5
od 20 do 29	1	6,3
od 40 do 49	2	12,5
50 i więcej	1	6,3
nie	7	43,8
Ogółem	14	87,5
brak odpowiedzi	2	12,5
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Kolejne otwarte pytanie kwestionariusza ankiety dotyczyło specjalistów, których potrzebują organizacje. Aż 6 podmiotów w ogóle nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie, zatem poniższe dane pochodzą od 10 organizacji. Najwięcej wskazań dotyczyło specjalistów ds. pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych. Odpowiedziały tak 4 organizacje, co stanowi 40% podmiotów, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie. 3 organizacje potrzebują prawników, następnie po 2 organizacje potrzebują pomocy każdej z wymienionych poniżej grup specjalistów:

- specjaliści ds. prowadzenia działalności gospodarczej w NGO,
- psychologowie i terapeuci,
- specjaliści ds. finansów i rachunkowości.

Inni poszukiwani wykwalifikowani pracownicy to specjaliści ds. ekonomii społecznej, rozwoju regionalnego, pomocy publicznej, public relations i marketingu, logistyki, a także trener turystyki kajakowej, psychiatra, ratownicy medyczni i szkoleniowcy (tabela 10).

Tabela 10. Specjaliści, z jakimi podmioty chciałyby podjąć współpracę

Zapotrzebowanie na specjalistów	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
specjalista ds. ekonomii społecznej	1	4,5%	10,0%
specjalista ds. prowadzenia działalności gospodarczej w NGO	2	9,1%	20,0%
specjalista ds. rozwoju regionalnego	1	4,5%	10,0%
specjalista ds. pomocy publicznej	1	4,5%	10,0%
specjalista ds. pozyskiwania środków	4	18,2%	40,0%
trener turystyki kajakowej	1	4,5%	10,0%
psycholog/terapeuta	2	9,1%	20,0%
Psychiatra	1	4,5%	10,0%
Prawnik	3	13,6%	30,0%
specjalista ds. finansów i rachunkowości	2	9,1%	20,0%
PR, marketing	1	4,5%	10,0%
Logistyka	1	4,5%	10,0%
ratownicy medyczni	1	4,5%	10,0%
Szkoleniowcy	1	4,5%	10,0%
Ogółem	22*	100,0%	220,0%

*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Na pytanie dotyczące najbardziej pożądanых u pracowników podmiotów ekonomii społecznej umiejętności i kwalifikacji także odpowiedziało jedynie 10 organizacji. Najwięcej spośród nich (5) wskazało na posiadanie doświadczenia zawodowego w reprezentowanej dziedzinie jako najważniejsze wśród wymagań wobec pracowników. Inne wymieniane umiejętności i kwalifikacje to: umiejętność prowadzenia księgowości, wiedza nt. współpracy międzysektorowej, wiedza nt. problemów i rozwiązań w ekonomii społecznej, znajomość przepisów prawnych, uprawnienia trenerskie, doświadczenie w pracy ze sprawcami i ofiarami

przemocy, doświadczenie w pracy z osobami niepełnosprawnymi oraz umiejętności komunikacyjne.

Tabela 11. Umiejętności i kwalifikacje współpracujących specjalistów

Pożądane umiejętności i kwalifikacje	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
Księgowe	1	7,7%	10,0%
wiedza nt. współpracy międzysektorowej	1	7,7%	10,0%
wiedza nt. problemów i rozwiązań w ekonomii społecznej	1	7,7%	10,0%
znajomość przepisów prawnych	1	7,7%	10,0%
doświadczenie zawodowe	5	38,5%	50,0%
uprawnienia trenerskie	1	7,7%	10,0%
doświadczenie w pracy ze sprawcami i ofiarami przemocy	1	7,7%	10,0%
doświadczenie w pracy z osobami niepełnosprawnymi	1	7,7%	10,0%
umiejętności komunikacyjne	1	7,7%	10,0%
Ogółem	13*	100,0%	130,0%

*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

43,8% badanych podmiotów nigdy nie korzystała z pomocy wolontariuszy, przy czym w tej grupie są aż 4 ośrodki pomocy społecznej. 50% organizacji korzysta jednak z takiej pomocy stale lub okresowo, w tym 5 stowarzyszeń, 1 fundacja oraz 2 ośrodki pomocy społecznej (tabela 12).

Tabela 12. Pomoc wolontariuszy

Czy organizacja korzystała z pomocy wolontariuszy?	N	%
stale korzysta z pomocy wolontariuszy	4	25,0

czasowo korzysta z pomocy wolontariuszy	4	25,0
w przeszłości korzystała z pomocy wolontariuszy, ale obecnie nie korzysta	1	6,3
nie korzystała z pomocy wolontariuszy	7	43,8
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Korzystanie z pomocy wolontariuszy jest skorelowane z zatrudnieniem. Podmioty, które zatrudniają największą liczbę osób, najczęściej nie korzystają z takiej pomocy. Natomiast organizacje, które nie zatrudniają nikogo, częściej korzystają z wolontariatu.

Tabela 13. Liczba zatrudnionych osób a korzystanie z pomocy wolontariuszy

		Czy organizacja korzystała z pomocy wolontariuszy?				Ogółem
		stale korzysta z pomocy wolontariuszy	czasowo korzysta z pomocy wolontariuszy	w przeszłości korzystała z pomocy wolontariuszy, ale obecnie nie korzysta	nie korzystała z pomocy wolontariuszy	
liczba osób zatrudnionych w organizacji	od 1 do 5	0	1	0	0	1
	od 6 do 19	1	0	0	1	2
	od 20 do 29	0	0	0	1	1
	od 40 do 49	0	0	0	2	2
	50 i więcej	0	1	0	0	1
	nie	3	1	1	2	7
Ogółem		4	3	1	6	14

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Informacje na temat źródeł finansowania wskazują, że organizacje najczęściej sięgają po pieniądze publiczne - rządowe (z ministerstwa, rządu, od wojewodów) – 75% badanych organizacji oraz samorządowe (środki gminy, powiatu lub samorządu wojewódzkiego) –

68,8% badanych podmiotów. 50% organizacji korzysta ze środków Funduszy Strukturalnych UE oraz 43,8% finansuje bieżącą działalność ze składek członkowskich. Natomiast żadna z badanych organizacji nie czerpała środków z odpłatnej działalności statutowej organizacji, ani z działalności gospodarczej (tabela 14). Biorąc pod uwagę źródła finansowania organizacji najliczniej reprezentowanych w badaniu, stowarzyszenia najczęściej korzystają ze składek członkowskich, źródeł samorządowych i darowizn, zarówno od osób prywatnych, jak też firm i instytucji. Ośrodki pomocy społecznej najczęściej korzystają ze źródeł finansowania rządowych, samorządowych oraz unijnych. Tylko dwa podmioty wskazały, że mają jedno źródło finansowania, natomiast pozostałe wskazują od 2 do 7 różnych źródeł finansowania, a zatem średnio podmioty ekonomii społecznej powiatu bartoszyckiego mają 3,4 źródeł finansowania. Jest to istotne, ponieważ w działalności takich organizacji należy dążyć do maksymalnej dywersyfikacji źródeł finansowania, gdyż znacznie zwiększa to możliwości działania i szanse ich przetrwania w zmiennych warunkach funkcjonowania. Tylko 5 organizacji odniosło się do drugiej części pytania o finansowanie dotyczącej dominujących źródeł. Dwa spośród tych podmiotów wskazały one na pieniądze rządowe jako dominujące źródło finansowania, natomiast pozostałe organizacje wskazały zagraniczne programy pomocowe, środki Funduszy Strukturalnych UE oraz wsparcie od innych krajowych organizacji pozarządowych.

W planowaniu finansów podmiotów ekonomii społecznej ważne uwzględnianie ryzyka związanego z ograniczeniem finansowania do jednego „stałego” źródła. Przyjmuje się, że 70% środków z jednego źródła jest granicą, która pozwala zachować niezależność organizacji. Większa ilość źródeł finansowania daje większe poczucie bezpieczeństwa w przypadku nagłego ograniczenia lub braku środków od jednego stałego „sponsora”. Jeżeli organizacja alternatyw w pozyskiwaniu środków z innych źródeł, to pod znakiem zapytania staje dalsze jej funkcjonowanie. Dlatego dywersyfikacja posiadanych środków finansowych jest bardzo ważnym aspektem zarządzania finansami tego typu podmiotów. Jedną z alternatyw, dotychczas słabo wykorzystywaną przez organizacje pozarządowe, jest prowadzenie działalności gospodarczej.

Tabela 14. Źródła finansowania

Źródła finansowania podmiotu	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
źródła publiczne - rządowe (z ministerstwa, rządu, od wojewodów)	12	22,2%	75,0%
źródła publiczne - zagraniczne programy pomocowe	2	3,7%	12,5%
środki Funduszy Strukturalnych UE	8	14,8%	50,0%
źródła samorządowe (środki gminy, powiatu lub samorządu wojewódzkiego)	11	20,4%	68,8%
wsparcie od innych krajowych organizacji pozarządowych	3	5,6%	18,8%
wsparcie od innych zagranicznych organizacji pozarządowych	1	1,9%	6,3%
darowizny od osób fizycznych (poza wpływami z 1%)	4	7,4%	25,0%
darowizny od firm i instytucji	4	7,4%	25,0%
składki członkowskie	7	13,0%	43,8%
dochody z przekazania 1% podatku	2	3,7%	12,5%
Ogółem	54*	100,0%	337,5%
*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi			

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

W pytaniu kwestionariuszowym dotyczącym jednostek wspierających organizacje najczęściej wymieniana jest gmina (8 wskazań), następnie województwo (6 wskazań), powiat i miasto (po 5 wskazań). Z nieco mniejszą częstotliwością wymienianą są firmy prywatne działające na danym terenie, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej oraz szkoły. Inne wymienione przynajmniej raz jednostki to Bank Żywności, Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, policja, sąd, nadleśnictwo, administracja publiczna – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz gminny ośrodek

kultury. Wciąż jeszcze zbyt małe jest wsparcie ze strony przedsiębiorstw. Jest to odzwierciedlenie tendencji ogólnokrajowych – nieliczni prywatni przedsiębiorcy dopiero powoli nabierają przekonania, że prowadzenia tzw. społecznie odpowiedzialnego biznesu jest koniecznością i w dłuższej perspektywie czasowej jest opłacalne. Natomiast najbardziej widoczne i najlepiej oceniane jest dla połowy badanych organizacji wsparcie otrzymywane z gminy.

W Polsce pewien kłopot stanowi to, że koncepcje i działania w ramach ekonomii społecznej dopiero pojawiają się w świadomości przedsiębiorców oraz organizacji społecznych, na bazie wzorców przenikających z innych krajów UE. Tymczasem rozwiązania przyjmowane w innych krajach wymagają pewnego przystosowania do lokalnych warunków. Do tego z kolei jest potrzebne wzajemne poznanie się sektorów prywatnego i społecznego. Jest to proces czasochłonny, a polskie organizacje i przedsiębiorcy znajdują się dopiero w początkowej jego fazie. To stwarza pewne kłopoty, ale jednocześnie daje okazję do tworzenia nowych kreatywnych rozwiązań w zakresie podejmowania i rozwijania współpracy, dostosowanych do wymagań rynku, potrzeb społecznych i biznesowych w poszczególnych regionach.

Tabela 15. Jednostki wspierające organizacje

Typ jednostki		N	%
firmy	średnio	1	6,3
	bardzo	3	18,8
	ogółem	4	25,0
gmina	słabo	1	6,3
	średnio	3	18,8
	bardzo	4	25,0
	ogółem	8	50,0
powiat	słabo	1	6,3
	średnio	2	12,5
	bardzo	2	12,5
	ogółem	5	31,3

województwo	średnio	4	25,0
	bardzo	2	12,5
	ogółem	6	37,5
miasto	średnio	3	18,8
	bardzo	2	12,5
	ogółem	5	31,3
ROPS	średnio	2	12,5
	bardzo	1	6,3
	ogółem	3	18,8
Bank Żywności	bardzo	2	12,5
MOPS/GOPS	słabo	1	6,3
	średnio	1	6,3
	bardzo	2	12,5
	ogółem	4	25,0
szkoły	średnio	1	6,3
	bardzo	2	12,5
	ogółem	3	18,8
organizacje pozarządowe	średnio	1	6,3
	bardzo	3	18,8
	ogółem	4	25,0
Urząd Pracy	średnio	2	12,5
PCPR	średnio	1	6,3
WMSON	słabo	1	6,3
policja	średnio	1	6,3
sąd	słabo	1	6,3
nadleśnictwo	bardzo	1	6,3

administracja publiczna - MPiPS	bardzo	1	6,3
GOK	bardzo	1	6,3

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Podmioty biorące udział w badaniu na ogół oceniają własną sytuację finansową dobrze (37,5%) lub średnio (31,3%). Tylko 3 organizacje określiły swoją sytuację finansową jako złą, w tym dwa stowarzyszenia oraz jeden ośrodek pomocy społecznej (tabela 16).

Tabela 16. Ocena obecnej sytuacji w organizacji ze względu na sytuację finansową

Sytuacja finansowa organizacji	N	%
źle	3	18,8
średnio	5	31,3
dobrze	6	37,5
bardzo dobrze	1	6,3
nie dotyczy	1	6,3
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Ze względu na inne czynniki wymienione w tabeli 17 organizacje na ogół swoją sytuację oceniają dobrze (86 wskazań) lub bardzo dobrze (58 wskazań). Najlepiej są oceniane obszary, których realizacja w pełni zależy od organizacji, czyli wypełnianie celów statutowych oraz jakość usług świadczonych przez organizację. Dość dobrze są oceniane kompetencje pracowników, jakość zarządzania finansami, jakość współpracy z innymi organizacjami oraz z instytucjami publicznymi i samorządowymi, jak również wizerunek organizacji w otoczeniu społecznym. Najgorzej jest oceniany poziom zarobków – zadeklarowało tak 5 spośród 11 organizacji, które odpowiedziały na to pytanie (tabela 17). Z założenia jednak praca w organizacjach pozarządowych nie jest dobrą opcją dla osób, które są nastawione jedynie na osiągnięcie wysokich zarobków. Jak sugerują wyniki niniejszych badań, organizacje od swoich pracowników wymagają specyficznych umiejętności i kwalifikacji, ale przede wszystkim profesjonalizmu. W związku z tym konieczne jest ciągłe

dokształcanie się pracowników tego sektora. Często jednak brakuje możliwości zdobycia lub uzupełnienia wykształcenia w pożądanym zakresie, gdyż szkoły wyższe i instytucje szkoleniowe, słabo znając sektor ekonomii społecznej, nie są w stanie elastycznie tworzyć ofert adekwatnych do potrzeb tego sektora.

Tabela 17. Ocena obecnej sytuacji w organizacji

Ocena obecnej sytuacji w organizacji ze względu na:	bardzo źle		źle		średnio		dobrze		bardzo dobrze		trudno powiedzieć		nie dotyczy		brak odpowiedzi	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
sytuację finansową organizacji	0	0	3	18,8	5	31,3	6	37,5	1	6,3	0	0	1	6,3	0	0
pozytywne oddziaływanie organizacji na środowisko	0	0	0	0	2	12,5	1	6,3	9	56,3	1	6,3	2	12,5	1	6,3
wypełnianie celów statutowych	0	0	0	0	0	0	4	25	12	75	0	0	0	0	0	0
stan wyposażenia materialnego	0	0	2	12,5	3	18,8	7	43,8	2	12,5	0	0	1	6,3	1	6,3
kompetencje pracowników	0	0	0	0	1	6,3	5	31,3	8	50	0	0	2	12,5	0	0
kompetencje wolontariuszy	0	0	1	6,3	1	6,3	5	31,3	1	6,3	1	6,3	7	43,8	0	0
poziom zarobków	3	18,8	2	12,5	5	31,3	1	6,3	0	0	0	0	5	31,3	0	0
jakość zarządzania finansami	0	0	1	6,3	1	6,3	11	68,8	1	6,3	0	0	2	12,5	0	0
współpraca organizacji z instytucjami publicznymi i samorządowymi	0	0	0	0	4	25	7	43,8	5	31,3	0	0	0	0	0	0
współpraca organizacji z innymi podobnymi organizacjami	0	0	1	6,3	1	6,3	11	68,8	2	12,5	1	6,3	0	0	0	0
jakość usług świadczonych przez organizację	0	0	0	0	1	6,3	7	43,8	8	50	0	0	0	0	0	0
zdolność do konkurowania z innymi podobnymi podmiotami	0	0	0	0	3	18,8	4	25	3	18,8	0	0	5	31,3	1	6,3
nadzieje na rozwój organizacji	0	0	0	0	2	12,5	9	56,3	2	12,5	3	18,8	0	0	0	0
wizerunek	0	0	0	0	1	6,3	8	50	4	25	3	18,8	0	0	0	0

organizacji w społeczeństwie (w tym wśród potencjalnych odbiorców)														
Ogółem	3		10		30		86		58		9		25	3

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

W odpowiedziach na pytanie na ile poszczególne problemy pojawiające się w działalności organizacji, są dojmujące, zdania były podzielone – 91 odpowiedzi wskazywało, że problemy są odczuwalne, natomiast 99 odpowiedzi świadczyło o tym, że nie są odczuwalne. Polaryzacja udzielonych odpowiedzi jest jednak widoczna w podziale na poszczególne typy problemów. Do najbardziej odczuwalnych barier należy nadmiernie rozbudowana biurokracja w pozyskiwaniu środków z funduszy UE i/lub z innych źródeł (15 odpowiedzi), jak też biurokracja urzędów (10 odpowiedzi). Inną wyraźnie odczuwalnym problemem są trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności (10 odpowiedzi). Raczej i zdecydowanie nieodczuwalne są problemy wynikające z konfliktów, zarówno wewnątrz organizacji (11 odpowiedzi), jak też z lokalnymi władzami (10 odpowiedzi), czy też z konfliktów lub braku współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi (11 odpowiedzi).

Tabela 18. Problemy w działalności organizacji

Problemy w działalności organizacji	zdecydowanie odczuwalne		raczej odczuwalne		raczej nieodczuwalne		zdecydowanie nieodczuwalne		trudno powiedzieć		brak odpowiedzi	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów	8	50	2	12,5	4	25	0	0	1	6,3	1	6,3
nadmiernie rozbudowana biurokracja w pozyskiwaniu środków z funduszy UE i/lub z innych źródeł	9	56,3	6	37,5	0	0	0	0	0	0	1	6,3
trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności	5	31,3	5	31,3	1	6,3	1	6,3	1	6,3	3	18,8
znużenie i/lub wypalenie liderów i/lub osób zaangażowanych w działalność organizacji	1	6,3	3	18,8	3	18,8	4	25	1	6,3	4	25
częsta rotacja	0	0	4	25	2	12,5	5	31,3	2	12,5	3	18,8

pracowników i/lub wolontariuszy												
trudności w pozyskaniu wolontariuszy	2	12,5	3	18,8	1	6,3	4	25	3	18,8	3	18,8
trudności w zaangażowaniu i zmotywowaniu pracowników i/lub wolontariuszy	1	6,3	4	25	3	18,8	5	31,3	1	6,3	2	12,5
niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak	4	25	4	25	0	0	3	18,8	1	6,3	4	25
konflikty wewnątrz organizacji	2	12,5	1	6,3	7	43,8	4	25	1	6,3	1	6,3
konflikty lub brak współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi	2	12,5	1	6,3	7	43,8	4	25	0	0	2	12,5
konflikty z instytucjami/innymi jednostkami spoza środowiska pozarządowego	1	6,3	2	12,5	3	18,8	5	31,3	1	6,3	4	25
konflikty z władzą lokalną	1	6,3	3	18,8	6	37,5	4	25	0	0	2	12,5
niejasne reguły współpracy z administracją publiczną	0	0	6	37,5	4	25	4	25	0	0	2	12,5
trudności w dostępie do ważnych informacji	1	6,3	3	18,8	4	25	5	31,3	0	0	3	18,8
brak wsparcia ze strony podmiotów odpowiedzialnych za ES w regionie/miejscowości	2	12,5	2	12,5	6	37,5	0	0	3	18,8	3	18,8
inne odczuwalne problemy	2	12,5	1	6,3	0	0	0	0	0	0	13	81,3
Ogółem	41		50		51		48		15		51	

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Kolejne pytanie kwestionariusza ankiety dotyczyło znaczenia współpracy z innymi podmiotami. Najbardziej znacząca okazała się współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego (8 wskazań) oraz z instytucjami publicznymi, w tym z urzędem pracy i ośrodkami pomocy społecznej (także 8 wskazań). 4 badane podmioty zadeklarowały, że nie współpracują z lokalnymi przedsiębiorcami, co potwierdza też uzyskane wcześniej dane o otrzymywanym niewielkim wsparciu ze strony lokalnych firm.

Jeśli chodzi o współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego, jako bardzo znaczącą określa ją 7 organizacji, jako raczej znaczącą 1 organizacja, wcale takiej współpracy nie podejmuje 1 organizacja. Współpracę z instytucjami publicznymi jako bardzo znaczącą

ocenia 6 podmiotów. Współpracę z okolicznymi mieszkańcami za bardzo znaczącą uznają 3 organizacje. Z lokalnymi przedsiębiorcami tylko 2 uznają tę współpracę za bardzo znaczącą. Współpracę z mediami również tylko 2 uznają za bardzo znaczącą. Z innymi podmiotami ekonomii społecznej swoją współpracę uznają za bardzo znaczącą 2 organizacje.

Tabela 19. Znaczenie współpracy z innymi podmiotami

Współpraca z:	NIE	TAK				BRAK ODP.	OGÓŁEM
		Nieznacząca	Raczej nieznacząca	Raczej znacząca	Bardzo znacząca		
1. jednostki samorządu terytorialnego	1	0	0	1	7	7	16
2. instytucje publiczne (w tym urząd pracy, ośrodek pomocy społecznej)	0	0	2	2	6	6	16
3. mieszkańcy miejscowości/okolicy	1	0	1	3	3	8	16
4. lokalni przedsiębiorcy	4	1	1	2	2	6	16
5. media	1	3	1	2	2	7	16
6. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe	0	1	1	4	2	8	16

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Jedno z pytań dotyczyło także zadowolenia ze współpracy z ww. podmiotami. Z jednostkami samorządu terytorialnego podejmuje współpracę 15 organizacji, z tego aż 14 jest zadowolonych z tej współpracy. Także 15 organizacji współpracuje z instytucjami publicznymi, z czego 14 deklaruje swoje zadowolenie z tej współpracy. 14 podmiotów współpracuje z okolicznymi mieszkańcami i z tego 13 jest zadowolonych. Z lokalnymi przedsiębiorcami współpracuje 11 organizacji i z tego 10 deklaruje swoje zadowolenie ze współpracy. Z mediami współpracuje 15 podmiotów i wszystkie są z tej współpracy zadowolone. 14 organizacji współpracuje także z innymi podmiotami ekonomii społecznej 13 deklaruje swoje zadowolenie z tej współpracy. Podsumowując, jeśli podmioty ekonomii społecznej podejmują współpracę z innymi jednostkami, to na ogół są z niej zadowolone.

Tabela 20. Stopień zadowolenia ze współpracy z innymi podmiotami

Współpraca z:	NIE	TAK			BRAK ODP.	OGÓŁ EM	
		Niezadowo- ni	Raczej niezadowo- eni	Raczej zadowole- ni			Bardzo zadowole- ni
1. jednostki samorządu terytorialnego	1	0	1	11	3	0	16
2. instytucje publiczne (w tym urząd pracy, ośrodek pomocy społecznej)	0	1	0	8	6	1	16
3. mieszkańcy miejscowości/okolicy	1	0	1	11	2	1	16
4. lokalni przedsiębiorcy	4	0	1	9	1	1	16
5. media	1	0	0	11	4	0	16
6. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe	0	0	1	6	7	2	16

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Plany rozwojowe posiada 12 spośród badanych organizacji, co stanowi 75%. Trzy organizacje deklarują, że takiego planu nie posiadają, ponieważ nie ma takiej potrzeby.

Tabela 21. Plan perspektywy rozwoju

Czy organizacja ma opracowany plan perspektywy rozwoju?	N	%
tak	12	75,0
nie	3	18,8
Ogółem	15	93,8
brak odpowiedzi	1	6,3
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Reasumując, w badaniu wzięło udział 16 organizacji wśród których najwięcej było stowarzyszeń i ośrodków pomocy społecznej z Bartoszyc, Bisztynka, Górowa Iławeckiego, Krekoli, Sępopola, Osieki, Pieszkowa i Kandyt. Najpopularniejsze obszary działania organizacji to pomoc społeczna i usługi socjalne oraz sport. Wśród beneficjentów ich działań najczęściej pojawiają się osoby bezrobotne, rodziny w trudnej sytuacji, osoby niepełnosprawne oraz uzależnione, ale także osoby bezdomne, ofiary i sprawcy przemocy, osoby w trudnej sytuacji materialnej.

Biorąc pod uwagę stan zatrudnienia, organizacje pozarządowe najczęściej nie zatrudniają pracowników, natomiast liczne w próbie badawczej ośrodki pomocy społecznej zatrudniają nawet powyżej 40 osób. Widoczny jest też deficyt pracowników ze specjalistycznymi uprawnieniami i wiedzą, zwłaszcza specjalistów z zakresu pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych, prawników oraz ludzi do prowadzenia księgowości. Połowa badanych organizacji stale lub czasowo korzysta z pomocy wolontariuszy.

Mając na uwadze źródła finansowania, można zauważyć, że najwięcej podmiotów korzysta ze środków publicznych – rządowych i samorządowych oraz z Funduszy Strukturalnych UE. Wśród jednostek wspierających najczęściej wymieniane są jednostki administracji rządowej i samorządowej z terenu gminy, powiatu, województwa i miasta. Organizacje stosunkowo dobrze oceniają swoją sytuację finansową.

Podmioty ekonomii społecznej na ogół swoją sytuację oceniają dobrze lub bardzo dobrze także ze względu na inne czynniki, takie jak wypełnianie celów statutowych, jakość usług świadczonych przez organizację, kompetencje pracowników, jakość zarządzania finansami, jakość współpracy z innymi organizacjami oraz z instytucjami publicznymi i samorządowymi, jak również wizerunek organizacji w otoczeniu społecznym. Nisko oceniamy jest natomiast poziom zarobków pracowników organizacji. Jest to zbieżne z danymi na temat problemów w funkcjonowaniu podmiotów, wśród których najbardziej odczuwalne to nadmiernie rozbudowana biurokracja w pozyskiwaniu środków z funduszy UE i/lub z innych źródeł, biurokracja urzędów oraz trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności.

Współpraca najlepiej układa się między organizacjami a jednostkami samorządu terytorialnego oraz instytucjami publicznymi. Większość badanych organizacji posiada plan perspektywy rozwojowej na kolejne lata funkcjonowania, co jest ważne z uwagi na możliwość spojrzenia z dystansu na stawiane cele oraz zgodność realizowanych działań z misją organizacji. Zawsze istnieje także możliwość weryfikowania takiego planu i dostosowywania go do zmieniających się warunków funkcjonowania.

Wnioski i rekomendacje

Przeprowadzone badania diagnostyczne uzasadniają konieczność opracowania wniosków i rekomendacji zawierających pewne elementy działań, które są wzajemnie ze sobą powiązane i zależne.

Wniosek 1

Jak wynika z ogólnokrajowych danych statystycznych, *prawie połowa (45%) polskich organizacji opiera się na pracy społecznej. Co piąta organizacja (19%) zatrudnia pracowników etatowych (na cały etat lub jego część) – w tym zakresie w ciągu ostatnich dwóch lat nie nastąpiły żadne zmiany*²¹. Problem ten nie ominął również badanego powiatu. Sytuacja w badanych organizacjach pozarządowych (zwłaszcza w stowarzyszeniach) wskazuje na bardzo niski poziom zatrudnienia, co nie zapewnia stabilności funkcjonowania tych podmiotów. Przy tym organizacje te nie korzystają także z pomocy wolontariuszy. Sugeruje to, że dominujący model stanowi opieranie działania organizacji na pracy grupki „zapaleńców”, którzy wierzą w misję organizacji. Organizacje często działają „chałupniczo”, wykonując większość pracy własnym sumptem. Potwierdzają to wypowiedzi uczestników badań *focusowych*. Ta sytuacja jednak w pewnym momencie uniemożliwia im rozwój i negatywnie wpływa na ich efektywność.

Rekomendacja 1

Rolą instytucji wspierających w tym przypadku jest nie tylko stwarzanie możliwości zatrudnienia większej liczby osób w organizacjach poprzez zapewnienie odpowiedniej puli środków na ten cel, ale także uświadamianie organizacjom, że niezależnie od ich rozmiaru, istnieje potrzeba wprowadzenia całościowego systemu zarządzania zasobami ludzkimi, dopasowanego do potrzeb. Konieczne wydaje się organizowanie szkoleń o takiej tematyce dla liderów podmiotów ekonomii społecznej.

Wniosek 2

W organizacjach brak wykwalifikowanych kadr – zwłaszcza specjalistów ds. pozyskiwania środków finansowania działalności z zewnętrznych źródeł. Stosunkowo wyraźny jest też deficyt kluczowych kompetencji, takich jak zdolności myślenia w kategoriach ekonomicznych, przedsiębiorczości, wyczucia rynku pracy, konsekwencji w działaniu

²¹ Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raport z badania 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2013., s. 69-70.

prospołecznym, kreatywności w poszukiwaniu innowacyjnych rozwiązań, a zwłaszcza brak doświadczenia w prowadzeniu tego typu działalności wśród osób pracujących w organizacjach.

Rekomendacja 2

Konieczny jest rozwój wyżej wymienionych kompetencji realizatorów i partnerów budowy ekonomii społecznej w powiecie. Realizatorami tego działania powinny być samorząd województwa i jego jednostki organizacyjne, szkoły wyższe, jak też same podmioty ekonomii społecznej. Cel ten może być zrealizowany poprzez:

- organizację szkoleń na temat ekonomii społecznej skierowanych do pracowników urzędów i instytucji publicznych,
- podnoszenie kompetencji profesjonalnych kadr podmiotów ekonomii społecznej w ramach szkoleń i studiów podyplomowych (tworzenie kierunków kształcenia i specjalności zgodnych z potrzebami sektora),
- organizacja szkoleń skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jako potencjalnych założycieli podmiotów ekonomii społecznej, z uwzględnieniem ich ograniczonej wiedzy w zakresie ekonomii, zarządzania, rachunkowości, obsługi komputera, a także w zakresie rozwijania postaw przedsiębiorczych,
- dalsze aktualizacje diagnozy stanu ekonomii społecznej, monitoring przedsiębiorczości społecznej oraz opracowanie zestawu wskaźników ewaluacji ekonomii społecznej w powiecie.

Wniosek 3

Badane organizacje pozarządowe nie prowadzą działalności gospodarczej, która mogłaby być alternatywnym źródłem finansowania działań. Najczęstszą przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak odpowiednich kompetencji (zdolności myślenia w kategoriach ekonomicznych, przedsiębiorczości, wycucia rynku pracy, konsekwencji w działaniu prospołecznym, kreatywności w poszukiwaniu innowacyjnych rozwiązań) i zasobów (finansowych, rzeczowych, ludzkich). Nie podejmują się tego rozwiązania organizacje nieposiadające kapitału, pracowników, doświadczenia w zarządzaniu. Ze względu na mało liczną próbę badawczą, tego wniosku nie należy uogólniać na całą populację organizacji pozarządowych w powiecie, ale jest to istotna informacja dotycząca potencjalnych przyczyn niepodjęcia

działalności gospodarczej również przez inne organizacje. Podobna tendencja utrzymuje się od ośmiu lat w całym kraju²².

Rekomendacja 3

Należy wzbogacać wiedzę członków i pracowników organizacji na temat możliwości i korzyści z prowadzenia działalności gospodarczej w ramach III sektora, jak też konkretnych rozwiązań dotyczących samego zarządzania w biznesie. Można to osiągnąć poprzez:

- organizowanie akcji promocyjnych służących naświetleniu korzyści, jakie może przynieść organizacji i jej otoczeniu prowadzenie działalności gospodarczej,
- organizowanie szkoleń tematycznych dotyczących prowadzenia biznesu społecznego dla przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej,
- wspieranie powstawania spółdzielni socjalnych, które z założenia łączą w swoim istnieniu cele społeczne z celami biznesowymi i mogą stanowić swego rodzaju wzór do naśladowania dla stowarzyszeń i fundacji,
- promowanie dobrych praktyk w tym zakresie.

Wniosek 4

Poważną przeszkodą funkcjonowania podmiotów ES jest nadmiernie rozbudowana biurokracja w pozyskiwaniu środków z funduszy UE i/lub z innych źródeł, jak też biurokracja urzędów, co z kolei skutkuje trudnościami w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności.

Rekomendacja 4

Najkorzystniejsze byłoby uproszczenie procedur ubiegania się o dofinansowanie, jak też rozliczania otrzymanych środków, jednak temu problemowi można też zaradzić poprzez usprawnianie istniejącego systemu doradztwa oraz przygotowanie kadr doradztwa do wdrażania nowych rozwiązań w zakresie zarządzania projektami.

Wniosek 5

W powiecie bartoszyckim od lat jednym z najbardziej dotkliwych problemów społecznym jest wysoka stopa bezrobocia, zaś problemy rynku pracy pogłębiane są przez niską mobilność zawodową i przestrzenną jego mieszkańców. Bezrobotni powiatu bartoszyckiego często nie

²² Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raport z badania 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2013, s. 205.

posiadają kwalifikacji zawodowych odpowiednich do oczekiwań lokalnych pracodawców. To skutkuje pogłębiającą się biedą i postępującą marginalizacją wielu środowisk. Środowisko bezrobotnych nie otrzymuje ze strony instytucji rynku pracy i samorządu lokalnego odpowiedniego wsparcia, które byłoby dostosowane do ich realnych potrzeb i możliwości.

Rekomendacja 5

W oparciu o prowadzony monitoring rynku pracy w powiecie należałoby opracować i sukcesywnie wdrażać zintegrowany system aktywizacji i pomocy bezrobotnym mieszkańcom powiatu. Pomoc bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społeczno-zawodowym powinna być realizowana poprzez m.in. aktywizowanie lokalnych instytucji do podejmowania wspólnych działań na rzecz bezrobotnych oraz przez opracowanie i wdrożenie efektywnych modeli działań. W związku z tym należałoby:

- organizować wspólne spotkania (przynajmniej raz w miesiącu) na rzecz rozwoju współpracy, podejmowania wspólnych inicjatyw i programów rynku pracy dostosowanych do potrzeb i możliwości instytucji rynku pracy, pracodawców, organizacji NGO i samorządu lokalnego,
- tworzyć, na poziomie powiatów i gmin, stanowiska ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy bezrobotnym,
- przeprowadzać cykliczne szkolenia i spotkania przedstawicieli pomocy społecznej, urzędów pracy, organizacji pozarządowych, samorządu i przedstawicieli organizacji pracodawców w zakresie profesjonalizacji działań oraz wymiany poglądów i doświadczeń.
- stworzyć w urzędach pracy i ośrodkach pomocy społecznej jednolitą sieć informatyczną ułatwiającą szybką pomoc i orientację o rynku pracy (aktualnych ofertach, zmianach w zapisach ustawowych itp.) bezrobotnym,
- urzędy pracy i organizacji pozarządowych, samorządu i przedstawicieli organizacji pracodawców społecznej powinny opracowywać i wzajemnie sobie przekazywać roczne raporty z wykonanych zadań w zakresie pomocy bezrobotnym oraz informować o kierunkach dalszych działań.

Wniosek 6

Członkowie Zespołu ds. Ekonomii Społecznej stwierdzają, że większość podmiotów ekonomii społecznej w powiecie nie posiada odpowiednio wykwalifikowanych menadżerów przedsiębiorczości społecznej.

Rekomendacja 6

Przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń adresowanych do liderów oraz menadżerów przedsiębiorczości społecznej w zakresie zarządzania podmiotami ekonomii społecznej. Podjęcie działań w tym kierunku wykształci grupy liderów i menadżerów przedsiębiorczości społecznej

Wniosek 7

Podmioty ekonomii społecznej w powiecie bartoszyckim funkcjonują w trudnych warunkach z uwagi na nasilenie problemów społecznych takich jak: wysoka stopa bezrobocia, ubóstwo, starzenia się społeczności lokalnych, a także spadek liczby ludności.

Rekomendacja 7

Budowanie sieci współpracy partnerstw lokalnych, w których podmioty ekonomii społecznej będą mogły funkcjonować i realizować zadania z zakresu przeciwdziałania problemom społecznym w powiecie.

Wniosek 8

W powiecie wciąż słabo wykorzystane są walorów i zasoby naturalne powiatu, niedostateczne niewykorzystywane są miejsca turystycznie atrakcyjne.

Rekomendacja 8

Należy wykorzystać walory turystyczne powiatu i promować lokalne produkty do rozwoju ekonomii. Warto byłoby tworzyć w przyszłości miasteczka tematyczne i poszerzać to na całe gminy tworząc tzw. wioski tematyczne promujące bogactwo i tradycje regionu.

Wniosek 9

Włączenie proponowanego działania do głównego nurtu polityki regionu.

Rekomendacja 9

Rozesłanie raportu nt stanu diagnozy ekonomii społecznej do badanych podmiotów tj. Powiatowego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej oraz przedstawicieli Stowarzyszenia ESWIP, pozarządowych powiatu bartoszyckiego.

Największe bariery rozwoju ekonomii społecznej w powiecie bartoszyckim

- 1) Liczne bariery ograniczające możliwości zatrudnienia w stowarzyszeniach i fundacjach. Należą do nich: niskie nakłady finansowe na tworzenie miejsc pracy w sektorze organizacji pozarządowych, nieprzejrzyste i skomplikowane procedury prawne dotyczące zatrudniania, niewystarczające kwalifikacje i kompetencje potencjalnych pracowników z punktu widzenia liderów organizacji pozarządowych. Ponadto działania podejmowane w ramach projektów często nie gwarantują poczucia stabilności finansowej w dłuższym okresie czasu, a tym samym stałości zatrudnienia.
- 2) Niewystarczająca ilość wykwalifikowanej kadry podmiotów ekonomii społecznej w zakresie ekonomii społecznej, w szczególności: zakładania i prowadzenia tego typu organizacji, ich obsługi księgowej i prawnej oraz pozyskiwania zewnętrznych środków na działania projektowe.
- 3) Deficyt kluczowych kompetencji potencjalnych pracowników sektora ekonomii społecznej (wiedzy teoretycznej na temat ekonomii społecznej, a przede wszystkim umiejętności praktycznych – sprostania procedurom formalno-prawnym prowadzenia tego typu działalności, z uwzględnieniem uwarunkowań zewnętrznych i tworzenia partnerstw lokalnych w celu zwiększenia efektywności podejmowanych działań).
- 4) Niskie wykorzystanie przez podmioty ekonomii społecznej działalności gospodarczej jako potencjalnego źródła finansowania ich działań.
- 5) Nadmiernie rozbudowana biurokracja w pozyskiwaniu środków z funduszy UE i/lub z innych źródeł, jak też biurokracja urzędów.
- 6) Trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności.
- 7) Zbyt mała partycypacja beneficjentów w planowaniu i opracowywaniu programów z zakresu rozwiązywania lokalnych problemów społecznych, co może przekładać się na ich postawy pasywne, a niejednokrotnie roszczeniowe wobec instytucji wsparcia społecznego.
- 8) Słaba współpraca międzygminna w powiecie, także słaby przepływ informacji pomiędzy lokalnymi organizacjami oraz między organizacjami a jednostkami samorządu terytorialnego, co skutkuje brakiem zintegrowanych wspólnych działań i programów.
- 9) Niedostateczne wykorzystywanie walorów i zasoby naturalnych dla promocji powiatu
- 10) Niski poziom wiedzy mieszkańców powiatu na temat założeń ekonomii społecznej

11) Wysoka stopa bezrobocia w powiecie, przekłada się na pojawienie się zjawiska wykluczenia społecznego i „dziedziczenia” świadczeń z instytucji pomocy społecznej i kształtuje postaw roszczeniowe wśród świadczeniobiorców pomocy społecznej.

12) Zbyt mała skuteczność podejmowanych dotychczas działań ze strony podmiotów ekonomii społecznej w stosunku do osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Bibliografia

1. Analiza potrzeb lokalnego rynku pracy w powiecie bartoszycki. Raport końcowy, Olsztyńska Szkoła Biznesu, Olsztyn 2011
2. Analiza podmiotów i systemu wsparcia ekonomii społecznej w powiecie bartoszyckim – raport z otwarcia IPS w Bartoszycach
3. Cibor K., Makuch M, Żórawska E., *Zrób biznes – jak współpracować z podmiotami ekonomii społecznej*, FISE, Warszawa 2012
4. Gminny Program Współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2013
5. Jarosiński A., L. Kuczmierowska L., *Działalność gospodarcza organizacji pozarządowych*, FRISO, Warszawa 2007
6. Jelonek M., *Teorie socjologiczne a ekonomia społeczna*; [w:] Wokół ekonomii społecznej, red. M. Frączek, J. Hausner, S. Mazur, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2012
7. Leszkiewicz A., *Miejsce przedsiębiorstw społecznych w strategiach rozwoju gospodarczego*, (w:) Wspieranie ekonomii społecznej, red. J. Hausner, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2008.
8. Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raport z badania 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2013.
9. Program wspierania przedsiębiorczości w powiecie braniewskim na 2013 (projekt), Bartoszyce 2012
10. Program współpracy Miasta Bartoszyce z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2013

11. Program współpracy Miasta Górowo Iławeckie z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2013 rok
12. Projekt programu współpracy Gminy Bartoszyce z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2013
13. Przewłocka J., Adamiak P., Zajac A., *Życie codzienne organizacji pozarządowych w Polsce*, Stowarzyszenie Klon/Jawor), Warszawa 2012
14. Sałustowicz P., *Pojęcie, koncepcje i funkcje ekonomii społecznej*; (w:) „Ekonomia społeczna. Perspektywa rynku pracy i pomocy społecznej”, red. J. Staręga-Piasek, Instytut Rozwoju Służb Społecznych, Warszawa 2007
15. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy i Miasta Bisztynek na lata 2006-2015
16. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bartoszyce do 2015 roku
17. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bartoszyce do 2015 roku
18. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście i Gminie Sępopol na lata 2008-2015
19. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bartoszyckim na lata 2007-2015
20. Szymańska J., Zgierski J., *Ekonomia społeczna w praktyce - Relacje z otoczeniem*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2009
21. Wieloletni Program Współpracy Miasta Górowo Iławeckie z Organizacjami Pozarządowymi na lata 2012 – 2016

Wykorzystane strony internetowe

<http://www.ekonomiaspoleczna.pl>

http://wrota.warmia.mazury.pl/powiat_bartoszycki/Dane-statystyczne.html

<http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Biblioteka/2008.19.pdf>

<http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Biblioteka/2012.9.pdf>

<http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Biblioteka/2009.17.pdf>

http://civicpedia.ngo.pl/files/civicpedia.pl/public/2012_Klon_ZycieCodzienneNGO.pdf

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Wybrane dane statystyczne powiatu bartoszyckiego za rok 2011

Tabela 2. Podmioty Gospodarki Narodowej w rejestrze REGON stan na 2011 r.

Wykres 3. Stopa bezrobocia w powiecie bartoszyckim na tle województwa i kraju w l. 2008-2011

Tabela 4. Typ podmiotu

Tabela 5. Typ podmiotu i rok rejestracji

Tabela 6. Miejscowość, w której mieści się siedziba podmiotu

Tabela 7. Terytorialny zakres działania organizacji

Tabela 8. Beneficjenci podmiotów ekonomii społecznej

Tabela 8. Obszary działalności podmiotów

Tabela 9. Zatrudnienie pracowników

Tabela 10. Specjaliści, z jakimi podmioty chciałyby podjąć współpracę

Tabela 11. Umiejętności i kwalifikacji współpracujących specjalistów

Tabela 12. Pomoc wolontariuszy

Tabela 13. Liczba zatrudnionych osób a korzystanie z pomocy wolontariuszy

Tabela 14. Źródła finansowania

Tabela 15. Jednostki wspierające organizacje

Tabela 16. Ocena obecnej sytuacji w organizacji ze względu na sytuację finansową

Tabela 17. Ocena obecnej sytuacji w organizacji

Tabela 18. Problemy w działalności organizacji

Tabela 19. Znaczenie współpracy z innymi podmiotami

Tabela 20. Stopień zadowolenia ze współpracy z innymi podmiotami

Tabela 21. Plan perspektywy rozwoju

ANEKS METODOLOGICZNY

Załącznik 1

Scenariusz wywiadu fokusowego nt.

Diagnozy ekonomii społecznej i jej otoczenia w powiecie bartoszyckim

Grupa – członkowie Powiatowego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej oraz przedstawiciele Stowarzyszenia ESWIP powiatu bartoszyckiego

A. Część wstępna

- Moderator przedstawia siebie. Informuje o celu spotkania oraz jego programie.
- Moderator podkreśla ważność szczerych i uczciwych odpowiedzi – informuje, że nie ma dobrych i złych odpowiedzi.
- Moderator informuje respondentów o nagrywaniu.
- Moderator zapewnia o anonimowości wypowiedzi.
- Moderator informuje uczestników badania, że zebrane informacje zostaną przedstawione tylko w wynikach zbiorczych – bez możliwości przypisania odpowiedzi do poszczególnych osób.
- Moderator prosi respondentów o przedstawienie siebie, swojego stanowiska oraz instytucji, którą reprezentują główna misja instytucji, źródła finansowania działań – 2-3 zdania

B. Główne problemy życia w powiecie bartoszyckim

Moderator prosi o wypowiedzenie się na temat ogólnej sytuacji w powiecie bartoszyckim zadając nast. Następujące pytania pomocnicze:

1. Jak zdaniem uczestników badania żyje się mieszkańcom Bartoszc i okolic?
2. Jakie są pozytywne i dobre strony życia w powiecie?
3. Na jakie codzienne problemy i trudności napotykają mieszkańcy powiatu?
4. Jakie są najważniejsze problemy społeczne Bartoszc i okolic?

B. Identyfikacja najważniejszych podmiotów ekonomii społecznej

Moderator prosi o wymienienie istniejących instytucji ekonomii społecznej działających w powiecie bartoszyckim, które zostają wypisane na tablicy wg następujących kategorii:

1. NGO (organizacje pozarządowe)
2. Organizacje gospodarcze (otoczenie biznesu) tj. cechy, izby gospodarcze, organizacje zawodowe
3. Spółdzielnie socjalne
4. Zakłady Aktywizacji Zawodowej
5. Centra/Kluby Integracji Społecznej
6. Warsztaty Terapii Zajęciowej
7. Zakłady Pracy Chronionej
8. Inne.....

Następnie moderator zaprasza do dyskusji na temat **zidentyfikowanych instytucji funkcjonujących** przez badanych w oparciu o następujące pytania:

1. Jaka jest sytuacja ekonomiczno-finansowa wymienionych instytucji?
2. Na jakie bariery i trudności napotykają poszczególne instytucje ekonomii społecznej w realizacji działań?
3. W jaki sposób prowadzona jest polityka kadrowa; czyli:
 - a) czy organizacja zatrudnia na chwilę obecną pracowników? Jeśli tak, to na jakich stanowiskach - podać wraz z zakresem obowiązków
 - b) czy instytucja korzysta z usług wolontariuszy?
4. Kto jest odbiorcą/beneficjentem/adresatem działań podejmowanych w ramach funkcjonowania poszczególnych instytucji?
5. Jakie formy działań aktywnych i pasywnych realizowane są przez wymienione instytucje na rzecz ich beneficjentów?
6. Jakie są dalsze perspektywy rozwoju poszczególnych podmiotów ekonomii społecznej?

C. Diagnoza otoczenia ekonomii społecznej

Moderator prosi o ocenę dotychczasowej współpracy przedstawicieli badanych instytucji z:

1. jednostkami samorządu terytorialnego
2. Organizacjami Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej (OWIES) i Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej (IPS)
poprzez:

- a) określenie poziomu, zasad oraz obszarów współpracy
- b) analizę komplementarności działań wspierających sektor ekonomii społecznej w kontekście potrzeb, barier i problemów
3. Omówienie rozwiązań stosowanych w praktyce dotyczących wsparcia podmiotów ekonomii społecznej przez otoczenie ekonomii społecznej

Załącznik 2

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

skierowany do przedstawicieli podmiotów pozarządowych sektora ekonomii społecznej powiatu bartoszyckiego

Szanowna Pani/Szanowny Panie,

Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w ramach realizowanego projektu przeprowadza badanie stanu sektora ekonomii społecznej w powiatach: lidzbarskim, braniewskim, ostródzkim i bartoszyckim. Badania są anonimowe, a wyniki zostaną wykorzystane w celach niekomercyjnych. Państwa udział w prowadzonych badaniach jest dla nas niezwykle cenny. Odpowiedzi pomogą nam zdiagnozować stan sektora ekonomii społecznej w regionie.

1. Typ podmiotu:

1. organizacja pozarządowa – jaka?
 - a. stowarzyszenie
 - b. fundacja
 - c. inna, jaka
2. spółdzielnia socjalna
3. zakład aktywności zawodowej
4. centrum integracji społecznej
5. klub integracji społecznej
6. ośrodek pomocy społecznej

2. Rok rejestracji: (w przypadku oddziału – pytać o oddział)

3. Jaki jest zakres działania organizacji? (faktyczny, niekoniecznie zapisany w statucie) (zaznaczyć wszystkie poprawne odpowiedzi)

1. najbliższa okolica (osiedle, dzielnica)
2. gmina
3. powiat
4. województwo
5. region, opisać
6. cały kraj
7. inne kraje
8. inaczej wyodrębniony obszar, opisać

4. Na rzecz kogo działa organizacja? (zaznaczyć wszystkie poprawne odpowiedzi)

1. osób indywidualnych

- a) bezrobotni
- b) alkoholicy lub narkomanii
- c) bezdomni
- d) rodziny niepełne lub wielodzietne
- e) niepełnosprawni
- f) ofiary przemocy
- g) cudzoziemcy
- h) osoby po opuszczeniu zakładu karnego lub poprawczego
- j) inne osoby – jakie.....

2. instytucji/organizacji, jakiego typu (podać najważniejsze, maks. 5)

-
-
-
-
-

3. trudno powiedzieć

5. W jakich obszarach prowadzona jest działalność organizacji? (faktyczna) (zaznaczyć 3 najważniejsze odpowiedzi)

1. kultura, sztuka	12. ratownictwo i ochrona ludności
2. sport	13. sprawy zawodowe, pracownicze
3. turystyka, wypoczynek	14. prawa człowieka, prawo i jego ochrona
4. edukacja, wychowanie	15. integracja międzynarodowa
5. badania naukowe	16. rozwój demokracji i społeczeństwa obywatelskiego
6. ochrona zdrowia	17. wsparcie III sektora
7. pomoc społeczna, usługi socjalne	

8. działalność na rzecz osób niepełnosprawnych

9. rynek pracy, aktywizacja zawodowa

10. ochrona środowiska, zwierząt

11. obronność państwa

18. przeciwdziałanie patologiom społecznym

19. promocja miasta, regionu

20. inne, jakie

21. inne, jakie

6. Czy organizacja zatrudnia na chwilę obecną pracowników?

1. tak, ilu _ _ _ _

2. nie

7. Z jakimi specjalistami chcielibyście Państwo podjąć współpracę?

8. Jakie umiejętności i kwalifikacji powinien posiadać specjalista współpracujący z Pani/Pana organizacją?

9. Czy organizacja korzystała z pomocy wolontariuszy?

a) stale korzysta z pomocy wolontariusz

b) czasowo korzysta z pomocy wolontariuszy

c) w przeszłości korzystała z pomocy wolontariuszy, ale obecnie nie korzysta

d) nie korzystała z pomocy wolontariuszy

10. Czy organizacja korzystała w 2012 r. z następujących źródeł finansowania: (zaznaczyć wszystkie poprawne odpowiedzi). Które z nich było dominujące (podkreślić jedną poprawną odpowiedź).

1. źródła publiczne – rządowe (z ministerstwa, rządu, od wojewodów)

2. źródła publiczne – zagraniczne programy pomocowe

3. źródła publiczne – środki Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej

4. źródła samorządowe (środki gminy, powiatu lub samorządu wojewódzkiego)

5. wsparcie od innych krajowych organizacji pozarządowych

6. wsparcie od innych zagranicznych organizacji pozarządowych

7. darowizny od osób fizycznych (poza wpływami z 1%)

8. darowizny od firm i instytucji

9. dotacja przekazana przez inny oddział/centralę tej samej organizacji

10. składki członkowskie

11. dochody z kampanii, zbiórek publicznych, akcji charytatywnych (np. cegiełki)

12. odsetki bankowe, zyski z kapitału żelaznego, lokaty, udziały

13. dochody z majątku (np. wynajmu lokali)

14. opłaty (zwroty kosztów) w ramach odpłatnej działalności statutowej organizacji (nie będącej działalnością gospodarczą) zgodnie z Ust. o działalności pożytku publicznego

15. dochody z działalności gospodarczej

16. dochody z przekazania 1% podatku

11. Jakie jednostki wspierają organizację i w jakim stopniu? (podać nazwę instytucji, organizacji, przedsiębiorstwa etc.)

Słabo 1 – 2 – 3 Bardzo

1. ___
2. ___
3. ___
4. ___
5. ___
6. ___

12. Jak ocenia Pan(i) obecną sytuację w organizacji ze względu na niżej wymienione elementy:

1 – bardzo źle

2 – źle

3 – średnio

4 – dobrze

5 – bardzo dobrze

6 – trudno powiedzieć

7 – nie dotyczy

1. ___ sytuacja finansowa organizacji
2. ___ pozytywne oddziaływanie organizacji na środowisko
3. ___ wypełnianie celów statutowych
4. ___ stan wyposażenia materialnego
5. ___ kompetencje pracowników
6. ___ kompetencje wolontariuszy
7. ___ poziom zarobków
8. ___ jakość zarządzania finansami
9. ___ współpraca organizacji z instytucjami publicznymi i samorządowymi
10. ___ współpraca organizacji z innymi podobnymi organizacjami
11. ___ jakość usług świadczonych przez organizację
12. ___ zdolność do konkutowania z innymi podobnymi podmiotami
13. ___ nadzieje na rozwój organizacji
14. ___ wizerunek organizacji w społeczeństwie (w tym wśród potencjalnych odbiorców)

13. Na ile odczuwalne są poniższe problemy w działalności organizacji?

1 – zdecydowanie odczuwalne

2 – raczej odczuwalne

3 – raczej nieodczuwalne

4 – zdecydowanie nieodczuwalne

5 – trudno powiedzieć

1. ___ nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów

2. __ nadmiernie rozbudowana biurokracja w pozyskiwaniu środków z funduszy UE i/lub z innych źródeł
3. __ trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności
4. __ znużenie i/lub wypalenie liderów i/lub osób zaangażowanych w działalność organizacji
5. __ częsta rotacja pracowników i/lub wolontariuszy
6. __ trudności w pozyskaniu wolontariuszy
7. __ trudności w zaangażowaniu i zmotywowaniu pracowników i/lub wolontariuszy
8. __ niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak
9. __ konflikty wewnątrz organizacji
10. __ konflikty lub brak współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi
11. __ konflikty z instytucjami/innymi jednostkami spoza środowiska pozarządowego
12. __ konflikty z władzą lokalną
13. __ niejasne reguły współpracy z administracją publiczną
14. __ trudności w dostępie do ważnych informacji
15. __ brak wsparcia ze strony podmiotów odpowiedzialnych za ES w regionie/miejscowości
16. inne odczuwalne problemy (jakie i w jakim stopniu)

__

__

14. Czy organizacja współpracuje z następującymi podmiotami? Jeśli tak, to jak ocenia Pan/i znaczenie współpracy dla Pana/i organizacji oraz stopień zadowolenia Pana/i organizacji?

Współpracuje z:	NIE	TAK							
		Nieznacząca	Raczej nieznacząca	Raczej znacząca	Bardzo znacząca	Niezadowoleni	Raczej niezadowoleni	Raczej zadowoleni	Bardzo zadowoleni
1. jednostki samorządu terytorialnego									
2. instytucje publiczne (w tym urząd pracy, ośrodek pomocy społecznej)									
3. mieszkańcy miejscowości/okolicy									
4. lokalni przedsiębiorcy									
5. media									
6. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe									

15. Czy organizacja ma opracowany plan perspektywy rozwoju?

a) tak

b) nie – dlaczego?

Miejscowość, w której mieści się siedziba podmiotu:

.....

Załącznik 3

Zestaw tabel z wynikami badań ankietowych

Tabela 3. Typ podmiotu

Typ podmiotu	Ilość organizacji	%
stowarzyszenie	7	43,8
fundacja	1	6,3
inna	1	6,3
ośrodek pomocy społecznej	6	37,5
publiczne służby zatrudnienia	1	6,3
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 4. Typ podmiotu i rok rejestracji

Typ podmiotu	Rok rejestracji						Ogółem
	przed 1989	1989-1994	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2013	
stowarzyszenie	0	1	1	2	1	2	7
fundacja	0	0	0	0	1	0	1
inna	1	0	0	0	0	0	1
ośrodek pomocy społecznej	0	3	1	0	0	0	4
Ogółem	1	4	2	2	2	2	13

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 5. Miejscowość, w której mieści się siedziba podmiotu

Miejscowość	N	%
Krekole	1	6,3
Bisztynek	3	18,8
Górowo Iławeckie	2	12,5
Bartoszyce	6	37,5
Sępopol	1	6,3
Osieka	1	6,3

Pieszkowo	1	6,3
Kandyty	1	6,3
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 6. Terytorialny zakres działania organizacji

Terytorialny zakres działania	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
najbliższa okolica	4	13,3%	25,0%
gmina	11	36,7%	68,8%
powiat	8	26,7%	50,0%
województwo	2	6,7%	12,5%
region	2	6,7%	12,5%
cały kraj	3	10,0%	18,8%
Ogółem	30*	100,0%	187,5%

*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 7. Beneficjenci podmiotów ekonomii społecznej

Beneficjenci podmiotów ekonomii społecznej		Odpowiedzi		% wskazań
		N	%	
Beneficjenci indywidualni	bezrobotni	14	14,0%	87,5%
	uzależnieni	10	10,0%	62,5%
	bezdomni	7	7,0%	43,8%
	rodziny niepełne lub wielodzietne	12	12,0%	75,0%
	niepełnosprawni	12	12,0%	75,0%
	ofiary przemocy	9	9,0%	56,3%
	cudzoziemcy	5	5,0%	31,3%
	osoby po opuszczeniu zakładu karnego lub poprawczego	7	7,0%	43,8%
	inne osoby	8	8,0%	50,0%
Beneficjenci instytucjonalni	samorząd	3	3,0%	18,8%
	szkoły	3	3,0%	18,8%
	policja	1	1,0%	6,3%
	przychodnia	1	1,0%	6,3%
	sądy, kuratorzy	1	1,0%	6,3%
	stowarzyszenia	2	2,0%	12,5%
	GOK	1	1,0%	6,3%
	GOPS	2	2,0%	12,5%
	koła gospodyń wiejskich	1	1,0%	6,3%
	trudno powiedzieć	1	1,0%	6,3%

Ogółem	100*	100,0%	625,0%
*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi			

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 8. Obszary działalności podmiotów

Tematyczny obszar działania	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
kultura i sztuka	2	5,3%	12,5%
sport	5	13,2%	31,3%
turystyka, wypoczynek	2	5,3%	12,5%
edukacja, wychowanie	4	10,5%	25,0%
pomoc społeczna, usługi socjalne	7	18,4%	43,8%
działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	4	10,5%	25,0%
rynek pracy, aktywizacja zawodowa	4	10,5%	25,0%
ochrona środowiska, zwierząt	2	5,3%	12,5%
ratownictwo i ochrona ludności	1	2,6%	6,3%
prawa człowieka, prawo i jego ochrona	1	2,6%	6,3%
integracja międzynarodowa	1	2,6%	6,3%
rozwój demokracji i społeczeństwa obywatelskiego	1	2,6%	6,3%
przeciwdziałanie patologiom społecznym	2	5,3%	12,5%
promocja miasta, regionu	2	5,3%	12,5%
Ogółem	38*	100,0%	237,5%

*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia maksymalnie 3 odpowiedzi

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 9. Zatrudnienie pracowników

Ilość osób zatrudnionych w organizacji	N	%
od 1 do 5	1	6,3
od 6 do 19	2	12,5
od 20 do 29	1	6,3
od 40 do 49	2	12,5
50 i więcej	1	6,3
nie	7	43,8
Ogółem	14	87,5
brak odpowiedzi	2	12,5
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 10. Specjaliści, z jakimi podmioty chciałyby podjąć współpracę

Zapotrzebowanie na specjalistów	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
specjalista ds. ekonomii społecznej	1	4,5%	10,0%
specjalista ds. prowadzenia działalności gospodarczej w NGO	2	9,1%	20,0%

specjalista ds. rozwoju regionalnego	1	4,5%	10,0%
specjalista ds. pomocy publicznej	1	4,5%	10,0%
specjalista ds. pozyskiwania środków	4	18,2%	40,0%
trener turystyki kajakowej	1	4,5%	10,0%
psycholog/terapeuta	2	9,1%	20,0%
psychiatra	1	4,5%	10,0%
prawnik	3	13,6%	30,0%
specjalista ds. finansów i rachunkowości	2	9,1%	20,0%
PR, marketing	1	4,5%	10,0%
logistyka	1	4,5%	10,0%
ratownicy medyczni	1	4,5%	10,0%
szkoleniowcy	1	4,5%	10,0%
Ogółem	22*	100,0%	220,0%

*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 11. Umiejętności i kwalifikacji współpracujących specjalistów

Pożądane umiejętności i kwalifikacje	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
księgowość	1	7,7%	10,0%
wiedza nt. współpracy międzysektorowej	1	7,7%	10,0%
wiedza nt. problemów i rozwiązań w ekonomii społecznej	1	7,7%	10,0%
znajomość przepisów prawnych	1	7,7%	10,0%
doświadczenie zawodowe	5	38,5%	50,0%
uprawnienia trenerskie	1	7,7%	10,0%
doświadczenie w pracy ze sprawcami i ofiarami przemocy	1	7,7%	10,0%
doświadczenie w pracy z osobami niepełnosprawnymi	1	7,7%	10,0%
umiejętności komunikacyjne	1	7,7%	10,0%
Ogółem	13*	100,0%	130,0%

*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 12. Pomoc wolontariuszy

Czy organizacja korzystała z pomocy wolontariuszy?	N	%
stałe korzysta z pomocy wolontariuszy	4	25,0
czasowo korzysta z pomocy wolontariuszy	4	25,0
w przeszłości korzystała z pomocy wolontariuszy, ale obecnie nie korzysta	1	6,3
nie korzystała z pomocy wolontariuszy	7	43,8
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 13. Liczba zatrudnionych osób a korzystanie z pomocy wolontariuszy

		Czy organizacja korzystała z pomocy wolontariuszy?				Ogółem
		stale korzysta z pomocy wolontariuszy	czasowo korzysta z pomocy wolontariuszy	w przeszłości korzystała z pomocy wolontariuszy, ale obecnie nie korzysta	nie korzystała z pomocy wolontariuszy	
liczba osób zatrudnionych w organizacji	od 1 do 5	0	1	0	0	1
	od 6 do 19	1	0	0	1	2
	od 20 do 29	0	0	0	1	1
	od 40 do 49	0	0	0	2	2
	50 i więcej	0	1	0	0	1
	nie	3	1	1	2	7
Ogółem		4	3	1	6	14

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 14. Źródła finansowania

Źródła finansowania podmiotu	Odpowiedzi		% wskazań
	N	%	
źródła publiczne - rządowe (z ministerstwa, rządu, od wojewodów)	12	22,2%	75,0%
źródła publiczne - zagraniczne programy pomocowe	2	3,7%	12,5%
środki Funduszy Strukturalnych UE	8	14,8%	50,0%
źródła samorządowe (środki gminy, powiatu lub samorządu wojewódzkiego)	11	20,4%	68,8%
wsparcie od innych krajowych organizacji pozarządowych	3	5,6%	18,8%
wsparcie od innych zagranicznych organizacji pozarządowych	1	1,9%	6,3%
darowizny od osób fizycznych (poza wpływami z 1%)	4	7,4%	25,0%
darowizny od firm i instytucji	4	7,4%	25,0%
składki członkowskie	7	13,0%	43,8%
dochody z przekazania 1% podatku	2	3,7%	12,5%
Ogółem	54*	100,0%	337,5%

*wynik nie sumuje się do 16, ponieważ w pytaniu była możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 15. Jednostki wspierające organizacje

Typ jednostki		N	%
firmy	średnio	1	6,3
	bardzo	3	18,8
	ogółem	4	25,0

gmina	słabo	1	6,3
	średnio	3	18,8
	bardzo	4	25,0
	ogółem	8	50,0
powiat	słabo	1	6,3
	średnio	2	12,5
	bardzo	2	12,5
	ogółem	5	31,3
województwo	średnio	4	25,0
	bardzo	2	12,5
	ogółem	6	37,5
miasto	średnio	3	18,8
	bardzo	2	12,5
	ogółem	5	31,3
ROPS	średnio	2	12,5
	bardzo	1	6,3
	ogółem	3	18,8
Bank Żywności	bardzo	2	12,5
MOPS/GOPS	słabo	1	6,3
	średnio	1	6,3
	bardzo	2	12,5
	ogółem	4	25,0
szkoły	średnio	1	6,3
	bardzo	2	12,5
	ogółem	3	18,8
organizacje pozarządowe	średnio	1	6,3
	bardzo	3	18,8
	ogółem	4	25,0
Urząd Pracy	średnio	2	12,5
PCPR	średnio	1	6,3
WMSON	słabo	1	6,3
policja	średnio	1	6,3
sąd	słabo	1	6,3
nadleśnictwo	bardzo	1	6,3
administracja publiczna - MPIPS	bardzo	1	6,3
GOK	bardzo	1	6,3

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 16. Ocena obecnej sytuacji w organizacji ze względu na sytuację finansową

Sytuacja finansowa organizacji	N	%
źle	3	18,8
średnio	5	31,3
dobrze	6	37,5
bardzo dobrze	1	6,3
nie dotyczy	1	6,3
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 17. Ocena obecnej sytuacji w organizacji

Ocena obecnej sytuacji w	bardzo źle		źle		średnio		dobrze		bardzo dobrze		trudno powiedzieć		nie dotyczy		brak odpowiedzi	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%

organizacji ze względu na:																
sytuację finansową organizacji	0	0	3	18,8	5	31,3	6	37,5	1	6,3	0	0	1	6,3	0	0
pozytywne oddziaływanie organizacji na środowisko	0	0	0	0	2	12,5	1	6,3	9	56,3	1	6,3	2	12,5	1	6,3
wypełnianie celów statutowych	0	0	0	0	0	0	4	25	12	75	0	0	0	0	0	0
stan wyposażenia materialnego	0	0	2	12,5	3	18,8	7	43,8	2	12,5	0	0	1	6,3	1	6,3
kompetencje pracowników	0	0	0	0	1	6,3	5	31,3	8	50	0	0	2	12,5	0	0
kompetencje wolontariuszy	0	0	1	6,3	1	6,3	5	31,3	1	6,3	1	6,3	7	43,8	0	0
poziom zarobków	3	18,8	2	12,5	5	31,3	1	6,3	0	0	0	0	5	31,3	0	0
jakość zarządzania finansami	0	0	1	6,3	1	6,3	11	68,8	1	6,3	0	0	2	12,5	0	0
współpraca organizacji z instytucjami publicznymi i samorządowymi	0	0	0	0	4	25	7	43,8	5	31,3	0	0	0	0	0	0
współpraca organizacji z innymi podobnymi organizacjami	0	0	1	6,3	1	6,3	11	68,8	2	12,5	1	6,3	0	0	0	0
Jakość usług świadczonych przez organizację	0	0	0	0	1	6,3	7	43,8	8	50	0	0	0	0	0	0
zdolność do konkurowania z innymi podobnymi podmiotami	0	0	0	0	3	18,8	4	25	3	18,8	0	0	5	31,3	1	6,3
nadzieje na rozwój organizacji	0	0	0	0	2	12,5	9	56,3	2	12,5	3	18,8	0	0	0	0
wizerunek organizacji w społeczeństwie (w tym wśród potencjalnych odbiorców)	0	0	0	0	1	6,3	8	50	4	25	3	18,8	0	0	0	0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 18. Problemy w działalności organizacji

Problemy w	zdecydowanie	raczej	raczej	zdecydowanie	trudno	brak
-------------------	--------------	--------	--------	--------------	--------	------

działalności organizacji	odczuwalne		odczuwalne		nieodczuwalne		nieodczuwalne		powiedzieć		odpowiedzi	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nadmiernie rozbudowana biurokracja urzędów	8	50	2	12,5	4	25	0	0	1	6,3	1	6,3
nadmiernie rozbudowana biurokracja w pozyskiwaniu środków z funduszy UE i/lub z innych źródeł	9	56,3	6	37,5	0	0	0	0	0	0	1	6,3
trudności w zdobywaniu funduszy lub zasobów materialnych potrzebnych do prowadzenia działalności	5	31,3	5	31,3	1	6,3	1	6,3	1	6,3	3	18,8
znużenie i/lub wypalenie liderów i/lub osób zaangażowanych w działalność organizacji	1	6,3	3	18,8	3	18,8	4	25	1	6,3	4	25
częsta rotacja pracowników i/lub wolontariuszy	0	0	4	25	2	12,5	5	31,3	2	12,5	3	18,8
trudności w pozyskaniu wolontariuszy	2	12,5	3	18,8	1	6,3	4	25	3	18,8	3	18,8
trudności w zaangażowaniu i zmotywowaniu pracowników i/lub wolontariuszy	1	6,3	4	25	3	18,8	5	31,3	1	6,3	2	12,5
niejasne przepisy regulujące działalność organizacji lub ich brak	4	25	4	25	0	0	3	18,8	1	6,3	4	25
konflikty wewnątrz organizacji	2	12,5	1	6,3	7	43,8	4	25	1	6,3	1	6,3
konflikty lub brak współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi	2	12,5	1	6,3	7	43,8	4	25	0	0	2	12,5
konflikty z instytucjami/innymi jednostkami spoza środowiska pozarządowego	1	6,3	2	12,5	3	18,8	5	31,3	1	6,3	4	25
konflikty z władzą lokalną	1	6,3	3	18,8	6	37,5	4	25	0	0	2	12,5
niejasne reguły współpracy z administracją publiczną	0	0	6	37,5	4	25	4	25	0	0	2	12,5
trudności w dostępie do ważnych informacji	1	6,3	3	18,8	4	25	5	31,3	0	0	3	18,8
brak wsparcia ze strony podmiotów odpowiedzialnych za ES w regionie/miejscowości	2	12,5	2	12,5	6	37,5	0	0	3	18,8	3	18,8
inne odczuwalne problemy	2	12,5	1	6,3	0	0	0	0	0	0	13	81,3

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 19. Znaczenie współpracy z innymi podmiotami

Współpraca z:	NIE	TAK				BRAK ODP.	OGÓŁEM
		Nieznacząca	Raczej nieznacząca	Raczej znacząca	Bardzo znacząca		
1. jednostki samorządu terytorialnego	1	0	0	1	7	7	16
2. instytucje publiczne (w tym urząd pracy, ośrodek pomocy społecznej)	0	0	2	2	6	6	16
3. mieszkańcy miejscowości/okolicy	1	0	1	3	3	8	16
4. lokalni przedsiębiorcy	4	1	1	2	2	6	16
5. media	1	3	1	2	2	7	16
6. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe	0	1	1	4	2	8	16

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 20. Stopień zadowolenia ze współpracy z innymi podmiotami

Współpraca z:	NIE	TAK				BRAK ODP.	OGÓŁEM
		Niezadowoleni	Raczej niezadowoleni	Raczej zadowoleni	Bardzo zadowoleni		
1. jednostki samorządu terytorialnego	1	0	1	11	3	0	16
2. instytucje publiczne (w tym urząd pracy, ośrodek pomocy społecznej)	0	1	0	8	6	1	16
3. mieszkańcy miejscowości/okolicy	1	0	1	11	2	1	16
4. lokalni przedsiębiorcy	4	0	1	9	1	1	16
5. media	1	0	0	11	4	0	16
6. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe	0	0	1	6	7	2	16

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet

Tabela 21. Plan perspektywy rozwoju

Czy organizacja ma opracowany plan perspektywy rozwoju?	N	%
tak	12	75,0
nie	3	18,8
Ogółem	15	93,8

brak odpowiedzi	1	6,3
Ogółem	16	100,0

Źródło: opracowanie na podstawie danych uzyskanych z kwestionariuszy ankiet